

Statusrapport for Handlingsplan mot fattigdom med særlig vekt på barnefamiliers situasjon

Innhold

Innledning.....	3
Disposisjon.....	4
Utfordringer	4
Om fattigdom	4
Absolutt og relativ fattigdom	4
Flere mål på fattigdom	5
Barn og fattigdom.....	7
Barn og unges opplevelse av fattigdom	7
Konsekvenser av å vokse opp i fattigdom	8
Barn og fritidsaktiviteter	8
Midler brukt på barn og unges deltagelse i idrett og kulturaktiviteter	9
Områdesatsing i levekårsutsatte soner.....	10
Inntektssikring	10
Økonomisk sosialhjelp.....	11
Gjeldsrådgivning.....	11
Barnefamilier.....	12
Arbeid og kvalifisering.....	12
Satsing på innvandrere og ungdom.....	13
Introduksjonsprogrammet	13
Sosialtjenesten i Bergen	14
Kvalifiseringsprogrammet	14
Ny sjanse.....	15
Norsk og arbeid (NorA).....	16
Folk i arbeid	16
Brannsjansen	17
Aktiv - tiltakene	17
Nasjonalt tilskudd til utvikling av sosiale tjenester i NAV	18
Andre kommunale arbeidsrettede tiltak.....	19
Arbeidsinkludering	19
Menn i helse	19
Sykkelvert	20
Arbeidsrettede tiltak for elever i videregående skole.....	20
Bolig	21

Barna først.....	22
Skole og barnehage	23
Rekruttering til barnehage for barn med minoritetsspråklig bakgrunn.....	24
Prosjekt paviljongen	24
Prosjektstilling for å øke barnehagedeltakelse	24
Språkstien	25
Lavterskeltilbud Marte Meo.....	25
Utrede muligheten for å innføre gratis kjernetid/moderasjonsordning i SFO.....	25
Vektlegge levekårskriteriet sterkere ved tildeling av midler til ettermiddagsaktiviteter (nærmiljøpakken)	26
Videreføre leksehjelp med pedagoger	26
Vurdere særlige lese- og språkstimuleringstiltak	27
Idrett.....	27
Tilskuddsordninger	28
Gratis prinsippet.....	28
BUA og Fysak	28
Svøm Bergen.....	28
Kultur	29
Ungdomsklubber og åpne møteplasser	29
Barnelørdag i bydelene	30
Aktiv i Bergen Vest	30
Kulturhuset Danckert Krohn.....	31
Ny-Krohnborg senter.....	31
Gratis utlånsordning for frivillige og ideelle organisasjoner	31
Aktivitetskortet.....	32
Kulturkarusell, Bergen kulturskole	33
Friplassordninger, Bergen kulturskole	33
Bergen offentlig bibliotek.....	34
Fylkesmannens skjønnsmidler mot barnefattigdom.....	35
Publikumsutvikling	35
Barn, mat og kulturopplevelser	35
BoB-Camp (sommerleir på biblioteket).....	36
Bibliotekfordelskort i Loddefjord – «jeg er en superlåner»	36
Kulturagentene i Loddefjord	37
Medvirkningsprosess i Bergen Vest	37
Fattigdomsordinator	38
Frivillighet	38

Frivillighetsutvalget	38
Mange arenaer for frivillig arbeid	39
Idrett og frivillighet.....	39
Frivillighetssentraler.....	39
Tros - og livssynssamfunn.....	40
Noen eksempler på frivillig innsats	40
Bergen Røde Kors, aktiviteter for barn og unge.....	40
Kirkens Bymisjon i Bergen	42
Robin Hood Huset	44
Referanser	45

Innledning

Byrådsplattformen 2019-2023 anerkjenner fattigdom som et problem langt utover at enkeltmennesker har for lite penger. Foruten de personlige konsekvensene av å ha begrensede muligheter grunnet betalingsevne, er fattigdom et samfunnsproblem. Fattigdom avler ny fattigdom og har konsekvenser også for dem som selv ikke er direkte rammet. Den beste måten å løfte noen permanent ut av fattigdom er en trygg tilknytning til arbeidslivet, sikre god utdanning og et godt helsevesen som støtter oppunder dette. Bergen kommune skal bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet, gi hjelp til selvhjelp, fremme overgang til arbeid og aktiv deltagelse i samfunnet.

Kommuneplanens samfunnsdel (KPS) i Bergen viser til at samfunnet er preget av helseforskjeller som forplanter seg til neste generasjon og påvirkes av både individuelle og sosiale faktorer som tilgangen til materielle og sosiale ressurser som oppvekstvilkår, utdanning, inntekt og arbeid. Under satsingen `Engasjert` i KPS er det en målsetting å utjevne sosiale og geografiske forskjeller som har betydning for levekår og helse. Barnehager, skoler og helsestasjoner skal være inkluderende arenaer som evner å kompensere for ulikheter i levekår. Det skal legges til rette for aktiv medvirkning i nærmiljø og skapes gode oppvekstvilkår for barn og unge som fremmer fellesskap, inkludering og deltakelse.

FNs barnekonvensjon er en rettesnor for arbeidet med barn som lever i fattige familier. Handlingsplanen fremhever en rekke mål og tiltak for å motvirke fattigdom og konsekvenser gjennom å sikre omsorg, trygghet, verdighet og mulighet til deltakelse for barn i Bergen i kultur - og idrettsaktiviteter sammen med andre barn.

Disse overordnede målene krever langsiktig og konkret innsats på flere områder. Bergen kommune har i `Handlingsplan mot fattigdom med særlig vekt på barnefamilier sin situasjon`, sak 294-16, valgt å styre sin innsats med tiltak på områdene inntektssikring, arbeid og kvalifisering, bolig, skole og barnehage, idrett og kultur, frivillighet og tverrfaglig, samordnet og koordinert innsats. Statusrapporten tar sikte på å redegjøre for arbeidet i kommunen på disse feltene. I vedtaket ba bystyret om en statusmelding hvert annet år på tiltakene i handlingsplanen og i tillegg rapportering på følgende fem punkter:

- Anslag på hvor mange barn/unge som lever under fattigdomsgrensen, basert på det til enhver tid nyeste tilgjengelige tallmaterialet.

- At anslagene som nevnes ovenfor ses i sammenheng med soneinndelingen i Bergen kommunes leveårsrapport.
- Hvor mye midler som ble brukt inneværende år for å sikre disse barn og unges deltagelse i idrett og kulturaktiviteter
- Hvilke målrettede tiltak som ble gjennomført for å bedre familienes situasjon
- Hvordan man involverte brukerne/de det gjelder.

Disposisjon

Den første delen av rapporten omtaler de tre første rapporteringspunktene fra bystyret som gjelder antallet barn som lever under fattigdomsgrensen, leveårssoner og midler brukt innen kultur og idrett. Det er sammensatte felt og det er viet plass til å vise kompleksiteten. De to siste punktene som handler om hva som blir gjort for å bedre familienes situasjon og brukermedvirkning er forsøkt belyst under alle delene av statusrapporten.

Videre gjør rapporten rede for status på tiltakene under hoveddelene inntektssikring, arbeid og kvalifisering, bolig, skole og barnehage, idrett, kultur og frivillighet som følger av satsingsområdene og tiltakene i handlingsplanen. Tiltakene som omhandler tverrfaglighet, samordnet og koordinert innsats er forsøkt synliggjort gjennom beskrivelser av konkret samarbeid under de andre hovedområdene for å unngå for generelle betraktninger. Offentlige, ideelle og frivillige aktører har et utstrakt samarbeid på flere områder.

Siden forrige statusrapport, sak 137/19 har det har vært en god utvikling på flere områder med økt aktivitet og gode resultater som gjøres rede for i rapportering på tiltakene i handlingsplanen.

Utfordringer

Aktivitetene i denne rapporteringsperioden har vært påvirket av pandemien i 2020. Skoler, barnehager, arbeidsrettede tiltak og fritidsaktiviteter har vært stengt og gradvis gjenåpnet med justeringer i kapasitet og innhold i tjenestene etter til enhver tid gjeldende smittevernregler. Det vil være for omfattende å gjøre rede for alle tiltakene sine tilpasninger i forbindelse med pandemien, og derfor kun dels tatt med i statusrapporten.

Kommunale og nasjonale tiltak og ekstra tilskudd i 2020 avhjelper situasjonen, og mange strekker seg langt for å tilpasse tjenestene og gi best mulig tilbud til innbyggerne. Samtidig er det usikkert hvordan økt arbeidsledighet og redusert aktivitet på flere områder på sikt kan påvirke mennesker som omfattes av planen, særlig barn og unge. Innsatsen fremover vil i stor grad handle om hvordan kommunen best kan innrette tjenestene på de ulike områdene for å møte disse utfordringene over tid.

Om fattigdom

Absolutt og relativ fattigdom

FNs bærekraftsmål 1 presenterer målsetninger om å utrydde og redusere ulike former for fattigdom i hele verden. FNs definisjon på ekstrem fattigdom er at man lever på under 1,90 dollar om dagen, også kalt absolutt fattigdom, som innebærer at man ikke får dekket helt grunnleggende behov som mat, klær og hus. I 1990 levde 36 % av verdens befolkning i ekstrem fattigdom. Siden den gang har denne andelen blitt mer enn halvert. FNs mål er at ekstrem fattigdom skal utryddes innen 2030. Verdensbanken frykter et tilbakefall for denne utviklingen som følge av koronapandemien og

økonomisk tilbakegang. Deres prognoser viser at 115 millioner mennesker kan havne i ekstrem fattigdom der særlig de fattigste landene vil være utsatt.

I Norge er det mer hensiktsmessig å se på det FN omtaler som relativ fattigdom; at man er fattig sett i forhold til størstedelen av befolkningen i et land. Det må likevel bemerkes at Norge og resten av verden ikke eksisterer i et vakuum, og papirløse immigranter og tilreisende EØS borgere fra land som Romania og Bulgaria, kan leve under forhold som stemmer overens med FN sin definisjon av ekstrem fattigdom. Vi har ikke et offisielt fattigdomsmål i Norge, men ofte brukes EUs definisjon for fattigdomsgrense der innbyggere har levd i mer enn 3 år med en inntekt som er under 60 % av medianinntekten, såkalt vedvarende lavinntekt. Statistisk sentralbyrås (SSB) statistikk viser i 2018, etter denne definisjonen, at 8,8 prosent av befolkningen i Norge levde med vedvarende lavinntekt og 11,7 prosent i Bergen, som utgjør om lag 15 120 husholdninger i kommunen. FN's mål er å halvere relativ fattigdom innen 2030. Etter denne innteksdefinisjonen, vil målet for Bergen være å redusere andel som lever under fattigdomsgrensen til mindre enn 5, 85 prosent av befolkningen. I Norge var personer med vedvarende lavinntekt i perioden 2016-2018 fordelt på menn, kvinner og barn henholdsvis 9, 10 og 11 prosent ifølge SSB.

SSBs rapport om økonomi og levekår i lavinntektsgrupper i 2019 viser til at andelen med lavinntekt har økt særlig blant de med nedsatt arbeidsevne, uføretrygdede, enslige forsørgere og par med barn under 18 år. Svak tilknytning til arbeid gir særlig risiko for fattigdom og dårligere levekår når det gjelder bolig og øvrige materielle og sosiale goder. Personer som mottar introduksjonsstønad og sosialhjelp, samt aleneboende som mottar minste ytelse på uføretrygd og alderspensjon utgjør til sammen 65% av lavinnteksgruppen.

Innvendinger mot en slik inntektsmåling av fattigdom er blant annet at det den kan virke noe vilkårlig satt og kan forskyves uten at det nødvendigvis innebærer en endring i levekår for de som vipper over eller under denne grensen. Når median-inntekten øker, forskyver dette fattigdomsgrensen der de med lavest inntekt også har en økning i realinntekter. Økonomiske kriser kan gi lavere medianinntekt og statistisk færre inntekstfattige. Personer med lavinntekt i Norge har et høyere inntektsnivå og bedre levestandard enn mange andre land, og for mange handler det om lik mulighet til deltakelse som resten av samfunnet. Samtidig viser rapporten om barn som vokser opp i fattige familier, «Snakk om fattigdom» av Kirkens bymisjon og Respons analyse fra 2019, at også barn i Norge rapporterer om lite og næringsfattig mat, hullete og ikke varme klær, trangboddhet og skam.

Flere mål på fattigdom

EU-60s inntektstregninger kan gi et innblikk i det enkelte land sine interne fattigdomsutfordringer og til en viss grad gi et sammenlikningsgrunnlag med andre land. Fattigdom er et komplekst begrep og viser til flere forhold enn det inntektsmålene gjør og blandes ofte med begrepet lavinntekt i det offentlige ordskiftet. Det kan ikke uten videre settes likhetstegn mellom lavinntekt og fattigdom. Publiseringer fra SSB og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (BUF-dir.) omtaler lavinntekts-husholdninger som å være i risiko for fattigdom. Situasjonen i enhver lavinntekts-husholdning vil variere etter bo, leve – og gjeldsutfgifter.

Relativ fattigdom forbindes ofte med mindre ressurser på flere levekårs mål enn inntekt. Det kan handle om helseforhold, lav utdanning, dårlig og mangelfull bolig, lite sosialt nettverk, mangel på penger til tannlege, transportmidler, ferie- og fritidsaktiviteter, pc/internett og liten eller ingen tilgang til arbeid. SSBs EU- SIC, og liknende undersøkelser, tar for seg slike variabler der de måler det som ofte omtales som forbruksfattigdom. Resultatene viser stor variasjon i subjektiv opplevelse av levestandard der individuelle, sosiale og samfunnsmessige ordninger, nærmiljø og hvem du sammenlikner deg med kan spille inn. Samtidig skårer lavinntekts-husholdningene prosentvis langt

lavere enn befolkningen ellers på sosiale og materielle goder og mangler oftere flere goder samtidig ifølge velferdsforskningsinstituttet NOVA.

I Norge mottar vi mer fra det offentlige i tjenester enn kontantytelser enn tidligere og utgifter til trygd har ikke oversteget utgifter til tjenester siden 1980 ifølge SSB-forskere. Inntektsmålinger tar ikke høyde for subsidiering av for eksempel utgifter til barnehage, SFO, fritidsaktiviteter og helsetjenester som kan utgjøre en større forskjell i familieøkonomien enn barnetrygd for noen ti-år tilbake. Nivået på barnetrygd er en sentral del av den offentlige debatten om fattigdom. Barnetrygden ble i mars 2019 hevet for første gang på 23 år fra 970 kroner til 1054 kroner per måned. Fra 1. september 2020 ble barnetrygden hevet for barn under seks år fra 1054 kroner til 1354 kroner per måned som utgjør en økning på 3600 kroner i året. En av grunnpilarene i den norske velferdsmodellen er at man skal ha tilgang på gode og universelle tjenester. Når alle har tilgang på de samme gode helsetjenester og utdanning er det i seg selv med å bidra til mindre forskjeller mellom mennesker. De universelle tjenestene er i enda større grad enn subsidiering og kontantoverføring med å bekjempe både fattigdom og ulikhet.

Bergens Tidende har gjennom en artikkelserie om fattigdom i årsskiftet 2019/2020 formidlet historier om mennesker som lever i fattigdom på ulike vis av forskjellige årsaker. Rapporten «Snakk om fattigdom» viser også til at fattige familier ikke er en heterogen gruppe og finnes i alle kommuner, i ulike husholdninger og i de fleste nabolag. Rapporten utfordrer også dagens definisjon av fattigdom, som tar utgangspunkt i familiens inntekt. De faktiske utgiftene folk er ikke tatt med. Særlig innenfor gruppen «den private fattigdommen» skjuler det seg ofte høy gjeld, som gjør at familiene i praksis lever under fattigdomsgrensen. I rapporten kan man gjennom intervjuene gjort med unge voksne lese at det også i Norge finnes barn som går sulten til sengs.

Rapporten skiller mellom tre ulike typer fattigdom; den private, den midlertidige og den institusjonaliserte. Den private fattigdommen handler om familier som i utgangspunktet ikke framstår som fattige med hensyn til for eksempel utdanning, inntekt og bolig, men som av ulike grunner har gjeldsproblematikk og i praksis lever under fattigdomsgrensen. Den midlertidige fattigdommen skildrer forhold som i perioder kan gi mindre økonomisk handlingsrom, for eksempel sykdom, arbeidsløshet, manglende norskkunnskaper, studier og skilsmisse. Den institusjonelle fattigdommen er mer sammensatt der foreldrene har utfordringer over tid utover det økonomiske, som fysisk og psykisk sykdom, ulike typer avhengighet og svak tilknytning til arbeidslivet.

Samtidig som inntektene og velstanden i Norge har økt over flere tiår, blir avstanden mellom dem som tjener minst og dem som tjener mest større. Beregninger fra SSB viser særlig en endring fra 2013 og framover der inntektsfattige har fått redusert kjøpekraft slik at fattigdommen derfor øker i både relativ og absolutt forstand. Dette er viktige nyanser i fattigdomsdebatten; økonomisk ulikhet er ikke bare en utfordring i seg selv fordi noen er fattige, men kan skape prosesser i samfunnet der forskjellene sementeres, forsterkes og arves. Ifølge Gjerløw Aasland i «Det trengs en landsby» kan økt velstand i befolkningen drive fram kostnadsnivået på ulike arenaer, for eksempel bolig og fritidsaktiviteter, og øke levekårsstress for deltakelse for de som tjener minst. Når forskjellene øker, synker ofte den sosiale mobiliteten, og det krever enda mer å sørge for like muligheter for alle.

«Folkehelseoversikt – levekår og helse i Bergen» er et viktig kunnskapsgrunnlag i arbeidet for å redusere fattigdom og utarbeides hvert fjerde år. Den nyeste rapporten er fra 2019 og viser vedvarende forskjeller i risikofaktorer for helse og livskvalitet i innad og mellom bydeler i Bergen. Særlig påvirker utdanningsnivå og arbeidstilknytning en rekke andre levekårsforhold og er viktige satsingsområder for å redusere fattigdom og utjevne sosiale forskjeller i helse.

Barn og fattigdom

Det er få barn som lever i fattige familier i Norge sammenliknet med de fleste andre land i Europa, men ifølge BUF-dir. har barn i lavinntektsfamilier i Norge vært økende siden begynnelsen av 2000-tallet. Fra 2013 økte antallet fra 84 000 til 110 900 i 2018, som igjen øker risikoen for at flere barn vokser opp i fattigdom. Det er bekymringsfullt at andelen barn i lavinntektsfamilier nå er høyere og vokser raskere enn blant voksne. En tredel bor i en av landets seks største byer. Barnefamilier med innvandrerbakgrunn utgjør 55,6 prosent av alle barna i lavinnteksgruppen. Tall fra SSB for 2018 viser at 11,3 prosent av barn i Norge lever i familier med vedvarende lavinntekt og i Bergen 10 prosent, noe som utgjør omkring 4700 barn.

Barn og unges opplevelse av fattigdom

Barn som vokser opp i fattige familier kan oppleve begrenset mulighet til å delta i aktiviteter sammen med jevnaldrende, eller risiko for stigmatisering på grunn av dårligere materiell levestandard. For barn er fattigdom mer enn dårlig råd. Fattigdom er ikke nødvendigvis å ikke ha råd til en ukes ferie eller fritidsaktiviteter i seg selv, men det å mangle muligheten til å dele opplevelser med dem man omgås og utenforskapet det medfører.

Rapporten «Snakk om fattigdom» gir et innblikk i det å vokse opp i familier med dårlig råd gjennom dybdeintervju med 17 ungdommer / unge voksne. Opplevelsene varierer med kompleksiteten og varigheten av situasjonen. I det rapporten omtaler som privat fattigdom, opplevde de som barn stress for å opprettholde en vellykket fasade og skjule den vanskelige økonomiske situasjonen for omgivelsene. Familiene var ofte ikke i kontakt med hjelpeinstanser eller kom veldig sent i kontakt på grunn av økonomiske vansker.

Ungdommene som opplevde midlertidig fattigdom, formidler i større grad det som en situasjon de kom seg igjennom og ga erfaringer de tar med seg som en styrke og bevissthet videre i livet. Utføringene synes å være størst for gruppen som vokste opp i såkalt `institusjonalisert fattigdom` der oppveksten har vært preget av mer uro og utrygghet over tid og kontakt med hjelpeapparatet som en del av oppveksten. Noen forteller om voksne som gjorde alt for å prioritere barnas behov i en vanskelig situasjon, mens andre har opplevd voksne uten overskudd til dette og kjente seg overlatt til seg selv.

Felles for alle synes å være opplevelsen av å være annerledes og finne ulike strategier for å skjule eller dempe de materielle og sosiale konsekvensene av den økonomiske situasjonen. De rapporterer om utfordringer knyttet til mat, klær, bolig, høytider og ferier, skoleturer, fritidsaktiviteter og bursdager. Flere beskriver løsninger som å si at «de ikke hadde lyst» til å delta, eller sluttet å delta, på aktiviteter for å ikke belaste foreldrene og/eller unngå vanskelige situasjoner. Flere opplevde at det ble enda vanskeligere å ikke passe inn på ungdomsskolen.

Fattigdomsdebatten i Norge handler ofte om ferie og fritidsaktiviteter og i mindre grad om basisbehov som mat og klær. De unge i undersøkelsen beskriver utfordringer på begge områder der særlig mat går igjen som tema i flere sammenhenger og synes å være en viktig arena for opplevelse av samhörighet. Flere manglet nok mat til alle måltider og spiste ikke frokost eller hadde med matpakke på skolen og opplevde at maten hjemme måtte rasjoneres for å vare lenge mulig. Noen syntes det var vanskelig og pinlig å ikke ha samme standard på matpakke eller måltider til høytider og andre feiringer, og som ungdom å ikke kunne kjøpe litt mat i kantinen eller butikken sammen med medelever. Flere studier viser at en sunn og næringsrik frokost og lunsj er viktig for skoleprestasjoner og riktig kosthold og ernæring for å fungere fysisk og psykisk. Folkehelseundersøkelsen viser at 10,8 % av åttendeklassingene i Bergen sier ikke spiser frokost hver dag og at andelen er over 20 % i fem av levekårssonene.

Konsekvenser av å vokse opp i fattigdom

Forskning viser en sammenheng mellom psykisk helse hos barn og variabler som husholdningsinntekt og utdanningsnivå. Helsedirektoratets rapport om sosioøkonomisk status og barn og unges psykologiske utvikling viser til at magre levekår kan skape belastninger og stress i familier som påvirker oppdragerstrategier og overskudd til å investere i utviklende aktiviteter. Barn som vokser opp i familier med svak økonomi opplever flere psykiske og fysiske helseplager, søvnproblemer og negative livshendelser.

I Folkehelseoversikten for Bergen oppgir 16,5 % av åttendeklassingene i Bergen at de har psykiske vansker. I Solheim sør er forekomsten nesten 45 % og i ni andre levekårssoner over 25 % der åtte av disse har levekårsutfordringer. Skolehelsetjenesten finner at ca. 12 % av åttendeklassingene selv mener at de ikke sover nok. Det er påfallende ulikheter i søvnvansker mellom levekårssonene, og i fire av sonene med mest levekårsutfordringer gjelder dette mer enn 30 % av ungdommene.

Det å leve i fattigdom som barn kan ha konsekvenser for situasjonen her og nå, men påvirker også utsikter til fremtidige utdanning, inntekt og helse. De har større risiko for å ikke fullføre videregående opplæring og stå utenfor arbeidslivet, få dårligere helse og livskvalitet som voksne med høyere forekomst av tidlig død.

Utdanning er regnet for å være en av de aller viktigste driverne for helse. Det er en klar sammenheng mellom lav utdanning og antall unge uføre når man sammenligner levekårssonene i Bergen. Barns tilgang til gode helsetjenester, barnehager og et godt utdanningssystem uavhengig av inntekt er noen de viktigste virkemidlene for å sikre nåtidige levekår og framtidige livssjanser og forhindre at fattigdom og lavinntekt går i arv ifølge regjeringens strategi for å motvirke barnefattigdom. Velferdsforskningsinstituttet NOVA viser også til at bekjempelse av lavinntekt blant barnefamilier er utfordrende og krever en innsats over tid med flere strategier og sammensatte løsninger utover heving av inntekt for å gi barna bedre levekår.

Barn og fritidsaktiviteter

Bergen kommune jobber aktivt for å øke deltagelsen i fritidsaktiviteter for barn i lavinntektsfamilier. Grunnlaget for et godt arbeid er kunnskap om målgruppen. Barnefamiliepanelet er en spørreundersøkelse i regi av Byrådsavdeling for kultur, mangfold og likestilling om fritidslivet til barn og unge sett fra brukernes ståsted. 8,8 prosent av deltagerfamiliene i barnefamiliepanelet ligger under EU-50 inntektsgrense og 40 % av familiene faller i den midterste kategorien, som ligger rundt medianinntekten. De arbeider med en rapport om gruppen basert på svarene fra barnefamiliepanelet som vil gi en mer detaljert oversikt.

Samlet i Bergen kommune er det 9 % av alle barn i aldersgruppen 6 – 15 år som ikke deltar på noen organisert aktivitet. Sannsynligheten for å delta er påvirket av barnets kjønn og alder, samt foreldres utdanning og økonomi. I mediangruppen er det 6 % av barna som ikke deltar på noen organisert fritidsaktivitet mot 18 % i lavinntektsgruppen. Størst andel barn uten organiserte fritidsaktiviteter finner vi i Arna bydel og i levekårsområdene Solheim nord, Fantoft og Espeland.

Det er forskjell mellom faste idretts- og kulturaktiviteter. 74 % av barn fra familier i medianinntektsgruppen deltar i organisert idrett mot 40 % fra lavinntektsgruppen. Innen kultur er det ikke tilsvarende forskjeller mellom inntektsgruppene. Her er det foreldrenes utdanningsnivå som har mest å si for barns deltagelse på kulturaktiviteter. Når det gjelder publikumsdeltagelse på forestillinger, kultur-/idrettsarrangement eller museum, er andelen som har deltatt minst én gang siste fire måneder over 90 % for medianinntektsfamiliene, mot under 80 % for lavinntektsfamiliene.

Midler brukt på barn og unges deltagelse i idrett og kulturaktiviteter

Bystyret ønsker at det rapporteres på hvor mye midler som ble brukt inneværende år for å sikre barn og unges deltagelse i idrett og kulturaktiviteter.

De fleste tilbudene innen kultur og idrett er rettet mot alle barn og unge og har samtidig ulike strategier for å inkludere målgruppene som omtales i handlingsplanen. Tilbud i utvalgte levekårssoner vektlegges. Målet er at barn og unge fra alle samfunnslag skal få muligheten til å være med på felles opplevelser og aktiviteter.

Innen idrett ble det i 2019 fordelt rundt kr. 28,5 mill. i direkte tilskudd til idrettslag og andre ikke-kommersielle aktører som tilrettelegger direkte eller indirekte for at flest mulig barn og unge skal kunne delta i et idrettslag eller klubb. Flere av tilskuddsordningene er innordnet slik at de skal sikre behovene til barn og unge i familier med lav betalingsevne med blant annet refusjon av kontingent og treningsavgift i tillegg til innkjøp av utstyr.

Gratis bruk av kommunale idrettsanlegg i Bergen utgjorde i 2019 en kostnad på ca. 150 mill. Innbyggere, idrettslag og klubber slipper å betale for bruken av de kommunale idrettsanleggene innenfor vedtatte åpningstider og innebærer sparte utlegg for blant annet familier med lav betalingsevne. De fleste kommuner i Norge har ikke innført et slikt gratis-prinsipp. På idrettsfeltet ble det utover de ordinære tilskuddene i 2020, bevilget ekstra tiltakspakker i forbindelse med koronapandemien; fra byrådet kr 13. mill. til tilskuddsordningen Barne- og ungdomsmidler og kr 5 mill. til tilskuddsordningen Støtte til private anlegg. Fra bystyret ble det bevilget 5 mill. til tilskuddsordningen Barne- og ungdomsmidler og 2, 5 mill. til Stimuleringsmidler til aktivitet og inkludering.

Utgiftene til Bergen kulturskole var på kr. 62 mill. i 2019. I skoleåret 2019-20 er det 110 elever som har friplass, totalt 127 enkeltplasser (noen har 2-3 elevplasser) Kostnad for dette er ca. kr. 470 000. Lokalt kulturarbeid i Kulturretaten, inkludert lokale kulturbygg, gratistilbud som barnelørdag, lokale aktiviteter utgjorde kr. 53 mill. i 2019. Bergen offentlige bibliotek med filialer, som er stor arena for sosial inkludering, hadde en kostand på kr. 78 mill. Gratis bruk av kulturlokaler for frivillige og organisasjoner er stipulert med 1,7 mill. og kommer særlig betalingsvake grupper og barn i lavinntektsfamilier til gode. Aktivitetskortet, som er et særlig tiltak for barn i lavinntektsfamilier, har et budsjett på kr 3, 9 mill. og Kulturkarusellen (SFO) har lønnsmidler på kr 2.55 mill. i skoleåret 2019/20.

Publikumsutviklings-prosjektet er et tiltak som er særlig rettet mot å øke deltakelse i flere kulturaktiviteter for barn i utvalgte levekårssoner. Utviklingen av piloter i Bergen Vest er finansiert av skjønnsmidler fra Fylkesmannen med kr. 2,5 mill. i både 2019 og 2020. Ifølge regnskapsprognose vil det være ca. kr. 1,8 mill. ubrukte midler pr. 31.12.20. Midlene vil bli brukt til å forlenge utvalgte tiltak i 2021. Prosjektet avsluttes 31.12.21.

På kulturfeltet ble det i 2019 fordelt kr. 18. mill. gjennom tilskuddordninger rettet mot barn og unge. Tros- og livssynsamfunn er viktige arenaer for sosialt inkluderingsarbeid og omfatter statistisk mange med lav inntekt og mottok tilskudd fra kommunen med kr. 187 mill. i 2019.

I april 2020 vedtok bystyret lokal tiltakspakke under koronakrisen. Som en del av denne pakken bevilget bystyret 25 millioner til en barne- og familiepakke. Byrådet valgte å fordele 8,8 mill. i ekstraordinært engangstilskudd til frivillige lag og organisasjoner slik at de kunne opp-bemanne eller øke kapasiteten på hjelpetilbud til sårbare barn og familier i forbindelse med covid-19 pandemien.

Aktiviteter og tiltak i Bergen har fått 7,2 millioner kroner gjennom "Nasjonal tilskuddsordning for inkludering av barn i lavinntektsfamilier» i 2019. Målet med tilskuddsordningen er å motvirke konsekvensene av fattigdom. Ordningen skal gi flere barn og ungdom mulighet til å delta på viktige sosiale arenaer, som ferie- og fritidsaktiviteter uavhengig av inntekt og sosial situasjon.

Områdesatsing i levekårsutsatte soner

Områdesatsingen skal bidra til utjevning av sosial ulikhet i områder der det er registrert flere utfordringer knyttet til levekår. Satsingen har en helhetlig tilnærming med vekt på fysisk og teknisk opprustning, styrking av sosiale og kulturelle aktiviteter, etablering av flere arenaer for dialog og samarbeid med både barn, ungdom og voksne i befolkningen, offentlige instanser, kommersielle, private og ideelle/frivillige aktører.

I dag gjennomføres områdesatsing i områdene Solheim Nord, Indre Laksevåg, Ytre Arna og Loddefjord og Olsvik. Nærmiljø påvirker i stor grad trivsel og livskvalitet. I løpet av satsingsperioden er standarden hevet på flere eksisterende møteplasser og nye er etablert. I Loddefjord og Olsvik er det opprettet et bomiljøtilskudd der borettslag kan søke om midler for å oppgradere møteplasser på egen eiendom. I tillegg forvalter områdesatsingen tilskudd som kan ytes til andre prioriterte og målrettede oppgaver i satsingsområdene.

I alle satsingsområdene har det over tid vært et høyt antall familier med vedvarende lav inntekt og innbyggere med minoritetsbakgrunn og språkutfordringer. Arbeidet med å styrke kompetanseheving, leksehjelp og utdanning, foreldreveiledning, språktrening og skolefrokost/lunsj vil stå sentralt i arbeidet videre i samarbeid med blant annet skolene og bibliotekene. Barnehage, skole og deltakelse i fritidsaktiviteter er viktige arenaer i barns oppvekstmiljø. Områdesatsingen støtter opp under, og gir tilskudd til gjennomføring og etablering av lokale gratis- og lett tilgjengelige aktiviteter og arrangement på disse områdene.

Bergen kommune vurderer investeringer i skoleanlegg i et levekårs- og byutviklingsperspektiv. Ny-Krohnborg senteret og Damsgård skole står ferdig, og Holen skole er under bygging og skal etter planen stå ferdig til skolestart i 2021. Områdesatsingen samarbeider også med Høgskolen i Bergen og andre utdanningsinstitusjoner og jobber med å formalisere samhandling omkring forskning, praksis og forelesninger.

Inntektssikring

Målet er å sikre at alle forsørgere og enslige har husholdningsinntekt som dekker mer enn bare grunnleggende behov.

Handlingsplanen legger vekt på at målet skal nås gjennom tiltak for å sikre mottakere av økonomisk sosialhjelp stabil inntekt gjennom arbeid eller andre ytelser, gi gjeldsrådgiving og ha barneperspektivet med seg i utøvelse av tjenestene gjennom god kartlegging og utmåling av stønad. Formålet med lov om sosiale tjenester i NAV er å bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet, gi mulighet til å leve og bo selvstendig og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet. Sosialtjenesten skal være et siste sikkerhetsnett og yte økonomisk sosialhjelp når alle andre inntektsmuligheter er forsøkt. Sosialtjenestene arbeider aktivt med å bistå mennesker med å finne andre inntektsmuligheter gjennom arbeid eller trygdeytelser.

Hvilke kommunale sosialtjenester som inngår i NAV- kontorene besluttet i partnerskapet mellom NAV stat fylkeskontor og den enkelte kommune. Økonomisk sosialhjelp, midlertidige botilbud og kvalifiseringsprogram er minimum av kommunal tjenestemeny ifølge Lov om sosiale tjenester i NAV.

I Bergen er det besluttet at den kommunale tjenestemenyen også skal bestå av bo-oppfølgingstjenester, særlige tiltak for rusmiddelavhengige og gjeldsrådgivning. Begrunnelsen for dette er å gi et bedre samlet tjenestetilbud også for brukere som trenger lengre rehabiliteringsløp og har større avstand til arbeidslivet.

Økonomisk sosialhjelp

Økonomisk sosialhjelp er et grunnleggende tiltak for sikre midler til livsopphold i en livssituasjon der en ikke kan forsørge seg selv eller står i fare for å komme i en slik situasjon. Råd og veiledningstjenester er sentrale i denne sammenheng. De fleste sosialhjelpsmottakere i Bergen er enslige uten forsørgeransvar. Det er en overvekt av menn i totalantallet mottakere, mens kvinner utgjør de aller fleste enslige forsørgere. Andelen med et annet opprinnelsesland enn Norge utgjør 54 % av alle mottakere. Ca. 29 % av mottakerne av økonomisk sosialhjelp i Bergen i 2019 hadde trygd som hovedinntekt og fikk utbetalt supplerende sosialhjelp. Bergen kommune utbetalte i 2019 364 mill. i sosialhjelp og registrerte 1957 nye brukere, mot 355 mill. og 3111 nye brukere i 2018.

Statlige og kommunale retningslinjer og normer er veiledende, og utmåling av stønad til sosialhjelp innebærer en konkret og individuell vurdering av mottakers livssituasjon. Bergen kommune har fra 1. mars 2020 økt satsene for økonomisk sosialhjelp og har nå høyere sosialhjelpssatser enn de statlige veiledende normene. Dette for å hjelpe de som er i en vanskelig situasjon å få litt romligere økonomi i tiden de er avhengig av å få økonomisk sosialhjelp.

I forbindelse med bystyrets behandling av Byrådets forslag til Handlings- og økonomiplan 2020-2023/Budsjett 2020, sak 69/19, ble det besluttet å gradvis tilpasse sosialhjelpssatsene i Bergen til nivå som følger SIFOs referansebudsjett. Sosialhjelpssatsene i Bergen ligger nå over de statlige normene etter en budsjettøkning på 40 mill. med virkning fra 1. mars 2020. I sak 200/20 som omhandler hvordan sosialhjelpssatsene videre skal heves, ble det vedtatt å evaluere kostnader og andre konsekvenser ved den foretatte økningen i sosialhjelpssatsene i 2020 i løpet av høsten 2021, som grunnlag for utredning av en videre heving mot SIFOs referansebudsjett. Evalueringen skal også inneholde en vurdering av alternative modeller for tildeling og utmåling av startlån og alternative modeller for innretningen av den kommunale bostøtten og gjengs-leieprinsippet.

Gjeldsrådgivning

Gjeldsrådgivning er et viktig virkemiddel i det å bistå sosialhjelpsmottakere på veien mot aktiv deltakelse i arbeidslivet, men også andre mennesker i samfunnet som har gjeldsproblematikk. Samtlige sosialtjenester i Bergen kommune har gjeldsrådgivningskompetanse og er en del av tjenestemenyen til NAV kontorene i Bergen. Det finnes også en sentral gjeldsrådgivningstjeneste i Bergen kommune med 3 ansatte som er plassert under NAV Bergenhus. I sosialtjenesten sitt fagsystem, Socio, er det en egen gjeldsrådgivningsmodul som gjør arbeidet med personer med gjeldsproblematikk enklere. Bergen kommune arrangerer også årlig kurs i gjeldsrådgivning for de ansatte i sosialtjenesten.

Det er fortsatt en høy etterspørsel etter gjeldsrådgivningstjenester og i 2019 var det 484 personer som fikk økonomisk rådgivning eller gjeldsrådgivning ved NAV kontorene i Bergen som samtidig var mottakere av økonomisk sosialhjelp.

Barnefamilier

Barnefamilier har vært et satsingsområde over flere år, og antallet barn som lever i familier som mottar økonomisk sosialhjelp har gått noe ned. Totalt i 2019 var det 1 450 forsørgere for 2 740 barn som mottok økonomisk sosialhjelp i løpet av året mot 1 569 forsørgere og 3025 barn i 2018.

Som en av få kommuner holder Bergen barnetrygden utenfor beregningen ved utmåling av økonomisk sosialhjelp for å styrke denne målgruppens økonomiske situasjon, og ordningen videreføres. Videre er det et tett samarbeid mellom kommunen og NAV for å sikre barneperspektivet i arbeid med vanskeligstilte familier. Lavinntektsfamilier har mulighet til å søke tilskudd til blant annet fritidsaktiviteter, offentlige utgifter og store anledninger.

I 2019 mottok 354 familier i alt kr 1,1 mill. i økonomisk sosialhjelp til fritidsaktiviteter for barn og unge i alderen 6-17 år. Hvert barn kan få tilskudd til flere fritidsaktiviteter innenfor rammen på kr. 3000,- pr. barn. 605 barnefamilier fikk støtte til gratis internett på totalt 1,7 mill. 361 familier fikk støtte til barnehageutgifter på totalt ca. kr. 2 mill. 259 familier fikk støtte til SFO på totalt ca. kr. 1,9 mill.

Arbeid og kvalifisering

Forsørgere og enslige med arbeidsevne skal sikres arbeidsmarkedstilknytning.

Handlingsplanen viser til at målet skal nås gjennom tiltak for å bistå vanskeligstilte med arbeidsevne å etablere seg i arbeidsmarkedet samt møte utviklingen i arbeidsmarkedet gjennom fremskaffing av differensierte og tilpassede arbeidsrettede tiltak. Kvalifiseringsprosjekter i kommunen skal videreutvikles og sikre stabil inntekt gjennom arbeid og avklaring av trygderettigheter. Statusrapporten legger derfor særlig vekt på å vise bredden av det arbeidsrettede tilbudet i regi av kommunen med ulike målgrupper og tilpasset metodikk for å bistå mennesker med forskjellige utfordringer, ressurser og hjelpebehov best mulig.

Det arbeidsrettede tilbudet ivaretas gjennom ulike tjenester i kommunen. Flere som står utenfor arbeidslivet har sammensatte utfordringer som innebærer avklaring av helse, arbeidsevne og en helhetlig tilnærming med innsats på flere livsområder samtidig. Samarbeid mellom ulike instanser i kommunen og tiltaksarrangører, arbeidsgivere, helsetjenester, statlige arbeidsrettede tjenester i NAV-kontorene og ideelle organisasjoner kan være avgjørende for å nå mål om utdanning og sysselsetting og avklaring av eventuelle trygderettigheter.

De statlige tjenestene har et stort og variert arbeidsrettet tiltaksapparat. Samtidig har flere tjenestemottakere en vei å gå før de kan nyttiggjøre seg disse. I dette gapet har de kommunale tjenestene en viktig rolle i å tilby fleksible og tilpassede tiltak som treffer brukerne der de er. Arbeidet innebærer relasjonsferdigheter i at deltakerne blir sett og spurt, engasjement og evne til motivering, tålmodighet og samarbeid, samt kunnskap om arbeidsliv og arbeidsmarked og hjelpeapparatet generelt og bidra til godt samarbeid med disse aktørene.

For flere deltakere kan det at noen har en koordinerende rolle og relasjon over tid gjennom disse prosessene være viktig for å lykkes, noe som ofte vil være rollen til kommunalt ansatte. Målet om at det viktigste tiltaket mot fattigdom er arbeid, handler om å legge til rette for dem som kan ha mulighet for deltakelse i arbeidslivet helt eller delvis. Det står ikke i motsetning til å sikre gode levekår for de som gjennom den arbeidsrettede oppfølgingen av ulike årsaker viser seg ikke ha denne muligheten. Et godt resultat av arbeidsutprøvingen kan også være å sikre best mulig livskvalitet

gjennom riktig helsehjelp og tjenester på andre viktige livsområder som bolig, stabil økonomi gjennom trygdeordninger, økonomisk råd og veiledning og annen aktivitet tilpasset den enkelte.

Satsing på innvandrere og ungdom

Tiltak rettet mot ungdom og innvandrere er særlige satsingsområder. Bergen har over flere år hatt et forholdsvis stabilt antall mottakere av sosialhjelp. De siste årene har vist en utvikling mot at en større andel av de som mottar økonomisk sosialhjelp er mennesker med annet opprinnelsesland enn Norge. Ikke alle bosatte flykninger blir økonomisk selvhjulpne gjennom introduksjonsprogram og har derfor gått over på økonomisk sosialhjelp som hovedinntekt, kvalifiseringsstønad og eventuelt andre trygdeytelser. Samtidig viser forskning til en betydelig sosial mobilitet blant norskfødte barn av innvandrere med variasjoner ut fra landbakgrunn. Selv om de generelt skårer lavere på skoleprestasjoner på ungdomsskole og videregående skole, har de en større faglig framgang og gjør det like bra eller bedre enn ungdom uten innvandrerforeldre justert for foreldrenes sosioøkonomiske status. Av de som fullfører videregående skole, er det en større andel etterkommere av innvandrere som tar høyere utdanning enn majoritetsungdom. Antallet ungdom og unge voksne (18 – 25 år) som mottar sosialhjelp har hatt noe nedgang siden 2017.

Bergen kommune har gjennom flere år anerkjent et behov for økt tiltakskapasitet og et mer nyansert tilbud for disse målgruppene. Den arbeidsrettede innsatsen er styrket gjennom en rekke tiltak; blant annet Folk i arbeid (FIA) som er et tiltak på alle NAV-kontorene, økt antall lærlingplasser i kommunen og nye by-omfattende tiltak i 2019 som NorA for innvandrere og tre Aktiv-tiltak for unge med rusutfordringer, samt en sentralisering av språk og arbeidstreningsplasser i kommunen gjennom tiltaket arbeidsinkludering.

Utviklingsprosjektet er et samarbeid mellom NAV region Bergen og Bergen kommune og skal jobbe med å videreutvikle tjenestene til innvandrere og ungdom og vil bli organisert som to delprosjekt. Det første delprosjektets formål er at NAV region Bergen og Bergen kommune skal gi helhetlige og kvalitativt gode tjenester til flykninger og innvandrere. Målet er rask og koordinert brukerreise fra ankomst i bostedskommunen Bergen til arbeid, kvalifisering til arbeid eller varig inntektssikring. Prosjektet, som hadde oppstart i november 2019, omfatter både tjenester, kompetanseutvikling og organisering av arbeidet med målgruppen både i Etat for sosiale tjenester og i Etat for inkludering. Prosjektet har jobbet frem løsningsforslag som skal prøves ut høsten 2020/vår 2021. Utviklingsprosjektet for ungdom startet opp i september 2020.

Opprettelse av en egen Etat for inkludering var et av tiltaksmålene i handlingsplanen mot fattigdom i 2016. Etat for inkludering ble etablert 01.02.17 og består av tre resultatenheter; Introduksjonscenteret for flykninger, Tolketjenesten og Nygård skole. Formålet med etaten er å samle og videreutvikle tjenestene for innvandrere og flykninger. Planene videre er at enhetene og etaten skal samlokaliseres i Bergen inkluderingscenter i den gamle lærerhøyskolen på Landås. Bygget er under ombygging for formålet, og senteret er planlagt å åpne i 2023.

Introduksjonsprogrammet

Introduksjonsordningen er en lovfestet ordning som skal bidra til en lettere og raskere integrering av nyankomne flykninger til det norske samfunnet. Introduksjonsprogrammet er et opplæringstilbud i Bergen kommune etter avtale med Integrerings- og mangfolddirektoratet (IMDi) og er organisert under Etat for inkludering. Familiegjennforente til flykninger kan også delta.

Målsettingen er at de skal bli økonomisk selvstendige gjennom utdanning og jobb. Introduksjonsprogrammet består av norskopplæring, samfunnskunnskap, ulike kurs og

arbeidspraksis. Programmet er helårlig og på fulltid og varer vanligvis inntil to år. Unntaksvis kan det innvilges et tredje år ved behov. Deltakerne mottar introduksjonsstønad. Det lages en individuell plan for hver deltaker med bakgrunn i opplæringsbehovet til hver enkelt. Sentrale samarbeidspartnere i dette arbeidet er IMDi, Fylkeskommunen, NAV, Universitetet i Bergen, Høgskolen på Vestlandet, Bergens næringsråd, Røde Kors og Kirkens bymisjon.

For barna er barnehage og skole viktige integreringsarenaer. Barn til deltakere i introduksjonsprogram blir prioritert ved barnehageopptak. Skoletilbud til barna blir avtalt ved bosetting av familien. Fra tredje klasse starter barna i egne introduksjonsklasser ved utvalgte skoler, men hører likevel til nærskolen sin.

Ifølge statistikk fra introduksjonsordningen i Bergen avsluttet 477 deltakere programmet i 2019. Av disse gikk 77% over til arbeid, skole eller arbeidsrettede tiltak gjennom NAV. Videre fordeler disse seg på ca. 29 % i arbeid på hel – og deltid, 57 % til utdanning; 61 deltakere til grunnskole, 146 til videregående utdanning og 4 til høyere utdanning og 14 % i arbeidsrettede kommunale og statlige tiltak gjennom NAV.

På nasjonalt nivå viser tatt fra SSB at 63 prosent av dem som gikk ut av introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere i 2017, var i arbeid eller utdanning ett år etter endt program og fordeler seg på 46 % i arbeid, 15 % i arbeid og utdanning og 18 % i utdanning. Det er store forskjeller mellom menn og kvinner. 72 prosent av mennene og 48 prosent av kvinnene var i arbeid og/eller utdanning ett år etter avsluttet introduksjonsprogram. De siste årene har det blitt bosatt færre i målgruppen for ordningen og tall fra 2018 viser noe nedgang i antall deltakere.

Nærmere 423 000 innvandrere var i arbeid mot slutten 2018. Disse utgjorde 66,6 prosent av alle bosatte innvandrere i aldersgruppen 20-66 år. I samme aldersgruppe ellers i befolkningen er andelen sysselsatte 78,5 prosent, ifølge SSB.

Sosialtjenesten i Bergen

Sosialtjenestene ved Bergen kommunes NAV-kontor yter tjenester som økonomisk sosialhjelp, råd og veiledning, midlertidig botilbud, individuell plan, gjeldsrådgivning, forvaltningskonti, bo-oppfølging og arbeidsrettet oppfølging individuelt, i gruppebaserte tiltak og gjennom kvalifiseringsprogrammet. Sosialtjenesten ivaretar også oppgaver og ulike tjenester til mennesker med utfordringer knyttet til rus, psykisk og fysisk helse og sosiale forhold.

Ikke alle sosialhjelpsmottakere med arbeidsrettet oppfølging deltar på tiltakene beskrevet nedenfor. Mange oppfølgingsløp driftes av ansatte i NAV sosialtjeneste sammen med deltakere, på ulike ytelser, som kan nyttiggjøre seg statlige arbeidsrettede tiltak og har direkte kontakt med arbeidsgivere og andre hjelpeinstanser.

Kvalifiseringsprogrammet

Kvalifiseringsprogrammet er en rettighetsbasert ytelse for sosialhjelpsmottakere med nedsatt arbeidsevne som har behov for tett, individuelt tilrettelagt og koordinert oppfølging med sikte på arbeid, også i tilfeller der veien fram kan være relativ lang og usikker. I trygdebaserte helseytelser vurderes rettigheter på medisinsk grunnlag, mens her kan vurderingene av inngangsvilkårene både omfatte individuelle, sosiale og samfunnsmessige forhold. Kvalifiseringsprogrammet skal treffe en målgruppe som på ulike vis har nedsatt arbeidsevne og samtidig kan følge et program på heltid.

Kvalifiseringsordningen gir en ramme for en rekke ulike tiltak tilpasset den enkelte deltaker sin situasjon som kan styrke dem på veien mot arbeid. Programmet kan inneholde både kommunale og statlige arbeidsrettede tiltak, opplæring, tjenester knyttet til helse, økonomi, bolig og sosiale forhold. Programmet er på full tid og gir rom for ulike aktiviteter som kan styrke den enkelte deltaker sin vei mot arbeid. Programmet strekker seg over 2 år, og i særlige tilfeller mulighet for et tredje år, og deltakerne mottar kvalifiseringsstønad.

I Bergen var måltallet minimum 706 deltakere i kvalifiseringsprogrammet i 2019. Totalt deltok 720 i kvalifiseringsprogrammet i Bergen løpet av året med en overgang til arbeid eller utdanning for 56 % av deltakerne; 46 % i arbeid og 10% i utdanning. Det ble utbetalt 67,5 mill. i kvalifiseringsstønad i 2019. En forholdvis stor andel av deltakerne er flyktninger og innvandrere og nedgangen i sosialhjelp for denne målgruppen skyldes dels overgang til deltakelse i kvalifiseringsprogram med tilhørende stønad.

I 2019 ble det iverksatt flere regelendringer for kvalifiseringsprogrammet for å gjøre programmet mer fleksibelt og tilgjengelig for flere. Aldersgrensen er satt ned fra 19 til 18 år, og muligheten til utdanning i programmet er utvidet så lenge målet er arbeid i utløpet av programtiden. Dette gjelder også lærlingperiode både som en del av programmet og mål for programmet der lærlingekontrakt sidestilles med arbeid. Utdanning og fagbrev er stadig viktigere for å få innpass i arbeidsmarkedet og gir større fleksibilitet i samarbeidet mellom Fylkeskommune og NAV. Det har også blitt mulig å delta i kvalifiseringsprogrammet flere ganger, der det er hensiktsmessig og søker på nytt oppfyller vilkårene.

Ny sjanse

Ny sjanse, kvalifiseringscenteret for innvandrere, er et byomfattende tiltak i sosialtjenesten og har i mange år, gjennom et differensiert og tilrettelagt tilbud i stadig utvikling, vist gode resultater med å få mennesker ut i arbeid. Målgruppen er innvandrere som har rettigheter til kvalifiseringsprogram og har behov for kvalifisering og koordinert bistand for å kunne nå mål om arbeid. Kvalifiseringscenteret har særlig vekt på kvinner. Deltakerne har ulik grad av skolegang og erfaring fra arbeidslivet, og noen har også omsorgsoppgaver eller helseutfordringer slik at det kan være behov for et lengre kvalifiseringsløp for å nå målet om arbeid.

Ny sjanse har løpende inntak og i 2019 var det totalt 194 deltakere i programmet. Av deltakerne som fullførte programmet i 2019, gikk 60 % over til ordinær jobb. Det er et godt resultat, spesielt med tanke på at deltakerne kan ha utfordringer med å nå fram på arbeidsmarkedet. Ny sjanse samarbeider tett med Nygård skole for å legge til rette for gode kvalifiseringsløp og har de siste årene også samarbeidet om et prosjekt finansiert av statlige midler fra IMDi; tilskudd til utvikling av kommunale integreringsmidler. Pågående prosjekt er kalt Digital praksis og tilbyr ambulerende norskopplæring ved bruk av nettbrett på praksisplassen. Prosjektet er også i samarbeid med Universitet i Bergen og Høgskolen på Vestlandet.

Innholdet i kvalifiseringsprogrammet er individuelt tilpasset, men består i hovedsak av norskundervisning, arbeidstrening ute i bedrifter, undervisning i digitale ferdigheter og generell arbeidslivskunnskap. Kvalifiseringscenteret har også formelt samarbeid med flere frivillige organisasjoner som Caritas, Røde Kors og Kirkens Bymisjon. Caritas har norskverksted for deltakerne flere ganger hver uke.

Ny sjanse har etablert et eget arbeidstreningstiltak, Mat og prat, som gir praktisk og teoretisk opplæring i arbeid på kjøkken av fagkyndige kokker. Opplæringen foregår på produksjonskjøkkenet og kafeen på Engen-senteret, samt i Verdenskaféen i Nygårdsparken. Tiltaket gir et godt grunnlag for videre jobbmuligheter på kjøkken, kaféer eller i butikker.

Kvalifiseringssenteret drifter også prosjektet Jobbsjansen, som finansieres av statlige midler fra Integrerings- og mangfolds-direktoratet. Jobbsjansen er et tilbud til hjemmeværende kvinner og kvinner som mottar overgangsstønad. Prosjektet hadde totalt 47 deltakere i 2019. Av de deltakerne som ble skrevet ut fra Jobbsjansen i 2019 ble 80 % ble utskrevet til jobb eller ordinær utdanning.

Norsk og arbeid (NorA)

NorA er et byomfattende arbeidsrettet oppfølgingstiltak for innvandrere som mottar sosialhjelp eller kvalifiseringsstønad, og som har behov for ytterligere kvalifisering og norsktrening for å komme ut i arbeid eller utdanning. For deltakere der dette målet viser seg vanskelig å nå, bistår tiltaket med eventuell avklaring til andre velferdsytelser. Deltakermedvirkning står sterkt i arbeidet, og tiltakets tilbud tilpasses etter evaluering fra deltakerne. I tillegg til å tilby tett individuell oppfølging med aktiv jobbsøking, er det flere gruppetilbud med veiledning om norsk arbeidsliv, helse, personlig økonomi og walk & talk. For flere av deltakerne i NorA kombineres gruppeveiledning med norskopplæring ved Nygård skole, eller arbeidstrening i bedrift. Målet er lønnet arbeid og at deltakerne skal bli selvforsørget. Tiltaket har kapasitet til å følge opp ca. 180 deltakere. Per august 2020 er det i overkant av 130 aktive deltakere og tiltaket mottar stadig nye henvisninger.

Det er et mål at deltakerne skal oppleve kontinuitet og gode overganger i kvalifiseringsløpet. NAV Årstad sosialtjeneste har i den forbindelse fått midler fra Fylkesmannen til å utvikle en stilling som skal jobbe med overgangen mellom Introduksjonscenteret for flyktninger, NAV og NorA. Overgangsveileder ved NorA skal tidlig identifisere deltakere som har behov for et lengre kvalifiseringsløp etter endt introduksjonsprogram, og sikre videre oppfølging i NorA. Der skal en jobbe videre med deltakernes kvalifiseringsmål fra introduksjonsprogrammet. Målet er rask overgang til arbeid/utdanning og økonomisk selvforsørgelse.

Erfaringer så langt er at språktrening i kombinasjon med fysisk aktivitet som fjellturer, sykkeltureturer eller fisketurer har gitt godt utbytte på oppfølging av deltakere i NorA. Dette gjelder både når det kommer til språknivå og å bli kjent med deltakere og i større grad se hvilke behov den enkelte har. Arbeidstrening i bedrifter blir brukt aktivt for å gi deltakere en smakebit på arbeidslivet, og deltakerne opplever dette som svært positiv. For flere har dette resultert i lønnet arbeid.

Folk i arbeid

Folk I Arbeid (FIA) er arbeidsrettede gruppetiltak driftet lokalt av sosialtjenesten i alle fem NAV-kontorene i Bergen. De lokale FIA-tiltakene har noe ulik utforming og innhold, avhengig av lokaler som det enkelte kontor disponerer og aktuelle deltakere. Hovedmålgruppen er sosialhjelpsmottakere under 30 år der hovedmålet med tiltaket er å bistå deltakerne i å skaffe seg arbeid eller skoleplass. Tidsrammen er tre til fem halve dager i uken og aktivitetene kan blant annet bestå av jobbsøking og intervjuetrening, deltakelse i temasamlinger om arbeidsliv, arbeidsmarked, utdanningsmuligheter, helse, fysisk aktivitet og trening i sosiale ferdigheter med mer.

FIA-tiltakene har samlet svært mange deltakere gjennom året og erfarer at det å møte og se deltakerne i ulike sosiale situasjoner og aktiviteter gir en god kartlegging og avklaring av den enkelte sin situasjon og muligheter. Dette gir et godt utgangspunkt for å treffe bedre valg av videre tiltak sammen med deltakerne.

Brannsjansen

Brannsjansen er et arbeidstreningsprogram for unge voksne bosatt i Bergen kommune i alderen 18 – 30 år som fyller vilkårene til kvalifiseringsprogram og driftes av NAV Fana i samarbeid med Sportsklubben Brann. Arbeidstreningsprogrammet gjennomføres i fem trinn og har oppstart to ganger i året med 12-15 deltakere. Brannsjansen tilbyr deltakerne tjenester innenfor profesjonell karrierekartlegging og veiledning, livsmestringskurs, aktivisering og arbeidstrening både internt i trygge omgivelser og eksternt hos samarbeidspartnere.

Mange bruker mye energi på andre problemstillinger, som for eksempel boligsituasjon, økonomi, utfordringer i nære relasjoner, psykisk og fysisk uhelse, rus og annet. Det er vanskelig å lykkes før disse elementene er på plass. Derfor jobbes det parallelt med helse og andre livsområder.

Brannsjansen er en praktisk øvingsarena med rom for å feile, korrigere og mestre. Dette er viktige delmål i veien mot jobb som er hovedmålet. Samarbeidet mellom det offentlige og Sportsklubben Brann gir et stort nettverk og jobbmuligheter. Jevnt over kommer i overkant av 50 % av deltakerne ut i arbeid. For de øvrige deltakerne kan oppfølgingen fungere som en viktig avklaring av hjelpebehov og aktuelle tiltak videre.

Aktiv - tiltakene

Aktiv-tiltakene er byomfattende tjenester som driftes av sosialtjenestene i NAV-kontorene i Bergen kommune og er rettet mot aktivitet og arbeid for mennesker med rusutfordringer. Tiltakene er finansiert av Bergen kommune og nasjonalt tilskudd til kommunalt rusarbeid. Foruten Arna aktiv som har vært i drift noen år, ble det i 2019 /2020 startet tre nye aktiv-tiltak i Nav Bergen vest og NAV Bergenhus og i NAV Bergen:

Aktiv Vest bistår ungdom i alderen 18-29 år med rusrelaterte utfordringer til å komme ut i arbeid, studier eller inn i frivillige virksomhet. Målet er å skape motivasjon til endring gjennom aktivitet, arbeid og gode relasjoner. Tiltaket kombinerer gruppeaktiviteter med tett individuell oppfølging, noe deltakerne gir gode tilbakemeldinger på og en ser gir resultater. Tre dager i uken er det gruppeaktiviteter med vekt på fysisk aktivitet og sosialt samspill i tillegg til temadager om psykisk helse, ernæring, økonomi og lignende.

Det er etablert et nært samarbeid med Stiftelsen Kirkens bymisjon i Bergen (SKBB) for arbeidstrening. Dette lavterskel arbeidstreningstilbudet vurderes som avgjørende for flere av deltakerne fordi kravene er lavere enn for ordinære statlige arbeidsrettede tiltak og tilbudet i enda større grad kan tilpasses der enkelte deltakeren er i prosessen mot utdanning, arbeid eller deltakelse i frivillig arbeid. Aktiv vest har også kontordag på SKBB en dag i uken, og jobber tverrfaglig med blant annet veiledning en dag i måneden sammen med ansatte der.

I tillegg jobber de tett med hjelpeapparatet rundt den enkelte deltaker og deltar blant annet på ansvarsgruppemøter, på legekonsultasjoner, møter på avdeling for rusmedisin og liknende. Informasjonsarbeid om tiltaket rettes også mot andre samarbeidspartnere enn NAV som psykisk helse, CRUX Kalfarhuset oppfølgingscenter og Blå kors Steg for Steg for å nevne noen.

Bergenhus Aktiv er for personer med rusmiddelavhengighet som ønsker seg et rusfritt aktivitetstilbud. Målet er å fremme fysisk og psykisk helse og aktiv samfunnsdeltagelse og bidra at et stykke på veien mot et rusfritt liv. Det legges vekt på å bygge på iboende ressurser som fremmer mestring gjennom ulike typer aktiviteter, tilhørighet og gode opplevelser.

Det er tilbud om aktivitet eller sosialt samvær fra 09.00 til 14.00 hver dag, der deltakere må forplikte seg til å delta minst tre dager per uke. Dagen starter med felles der det er mulig å smøre med seg niste til lunsj. Deretter følger aktiviteter som tur på byfjellene og andre nærliggende turområder, treningssenter og mulighet for tilbud om andre treningsaktiviteter utfra deltakernes interesser. Andre dager kan det være informasjon om ulike aktuelle tema der foredragsholdere inviteres inn eller dataopplæring.

Det tilbys to ulike typer arbeidsrettet aktivitet. I samarbeid med Etat for sykehjem bistår deltakere en dag i uken med ulike aktiviteter etter behov på aldershjem og eventuelt dagsenter. En viktig oppgave vil være å ta de eldre med ut på tur. I samarbeid med byfjellsforvalteren kan også deltakere bidra med diverse forefallende arbeid som rydding, merking av stier og maling av skilt i byfjellene og andre nærområder.

Aktiv Sør er et arbeidsrettet tiltak for kvinner og menn over 18 år med rusrelaterte utfordringer. Målet er å skape motivasjon til endring og gi den støtte og mestring man trenger for å kunne få og beholde ordinært arbeid eller utdanning. Deltakerne får tett oppfølging og arbeidsrettet trening gjennom hele prosessen mot sitt personlige mål, både individuelt og i gruppeaktiviteter. Aktiv Sør jobber etter metoden Supported Employment og IPS (Individuell jobbstøtte) som tar utgangspunktet i deltakers ønsker og behov og har også tett oppfølging av arbeidsgiver før, under og etter en ansettelse.

Oppfølgingsløpet følger tre faser der første del er en forberedende «treningsarena» hvor man skaper jobbmotivasjon og jobbhåp, kartlegger og styrker deltakers kompetanse, ressurser og egenskaper rettet mot arbeidsliv eller utdanning. Gjennom samtaler og fysiske aktiviteter blir en godt kjent med deltakerne. Fase to består av yrkeskartlegging og karriereplanlegging. Her forberedes CV, søknader, intervjutrening ol. I samarbeid med deltaker finner man passende jobb med god «match» mellom kandidatens egenskaper/ressurser/ønsker og arbeidsgivers behov. Siste del består av tett og tilpasset oppfølging ut mot skole eller arbeidsgiver. Kandidaten vil i denne fasen komme over i arbeidstrening, ordinært arbeid eller utdanning.

Nasjonalt tilskudd til utvikling av sosiale tjenester i NAV

Formålet med tilskuddsordningen er å stimulere til utvikling av sosiale tjenester som er hjemlet i sosialtjenesteloven. Det overordnede målet er et helhetlig og samordnet tjenestetilbud tilpasset brukernes behov.

Gjennom nye arbeidsmetoder og samarbeidsformer skal brukerne oppleve økt kvalitet i tjenestene, og derigjennom bedring i levekår. Tjenestene skal utformes slik at brukere kan få en mulighet å nyttiggjøre sin arbeidsevne, slik at flest mulig kommer i lønnet arbeid og beholder tilknytningen i arbeidslivet over tid. Målgruppen for ordningen er sosialt og økonomisk vanskeligstilte som har behov for sosiale tjenester, og andre som står i fare for å komme i en vanskelig livssituasjon. I Bergen er det per 2020 fire ulike tiltak i sosialtjenestene som får støtte gjennom tilskuddsordningen der alle på ulike vis har målsetting om å hjelpe unge som trenger ekstra tett og tilpasset oppfølging med sikte på sysselsetting.

Nye Muligheter på NAV Bergen sør er et tiltak for unge med psykiske helseutfordringer som strever med å opprettholde kontakten med hjelpeapparatet. Målet er sysselsetting gjennom helsefremmende aktiviteter og samarbeid med andre tjenester innen psykisk helse.

Aktiv oppsøking på NAV Bergen vest er nytt tiltak i år for unge med rusrelaterte utfordringer i Bergen kommune. Målet er å bidra sikre mer samordnede tjenester, gode overganger og brukerreiser

gjennom å være et bindeledd fra institusjonsopphold (fengsel og/eller rusbehandling) til ordinært arbeid eller skole.

Jobbmilen Ved NAV Bergenhus er et tilbud for unge som vurderes å ha arbeidsevne opp mot ordinært arbeid, men som ikke har dratt nytte av allerede eksisterende tilbud og tiltak ved kontoret. Prosjektet har vekt på frivillighet og enda tettere og tilpasset oppfølging over tid ut fra deltakernes behov og progresjon. Deltakerne følges også opp etter overgang til utdanning og arbeid.

Veien videre ved NAV Bergen nord har som målsetting å gi bedre tjenester til unge som ikke kan nyttiggjøre seg etablerte tilbud eller unge utenfor arbeid og skole som sosialtjenesten har problemer med å få kontakt med. Tiltaket legger vekt på å etablere gode relasjoner, være utadrettet og oppsøkende, utvikle metodikk og ha et helhetlig langtidsperspektiv i oppfølgingsarbeidet.

Andre kommunale arbeidsrettede tiltak

Arbeidsinkludering

For å styrke inkluderingsarbeidet i Bergen kommune ble håndteringen av språk- og arbeidspraksis sentralisert i 2019. Det sentrale ansvaret ble lagt til avdelingen Arbeidsinkludering i HR Bemanning. Arbeidsinkludering er inngangsporten til samtlige praksisplasser i Bergen kommune og alle som ønsker språk- eller arbeidspraksis ved kommunens tjenestesteder må henvende seg til avdelingen og samarbeider tett med sosialtjenesten i NAV. Arbeidsinkludering gjennomfører innledende samtaler med kandidatene med ambisjoner om å finne gode jobbmatcher samt sørge for at alle formaliteter er på plass. Både kandidat og arbeidssted blir fulgt opp underveis i praksis og Arbeidsinkludering vil kunne fungere som lederstøtte ved behov.

Gjennom Arbeidsinkludering får arbeidssøkere i alderen 18-67 år et innblikk i hvordan det er å jobbe i Bergen kommune, verdifull arbeidserfaring og muligheten til å få en oppdatert referanse. Arbeidsinkludering tilbyr også yrkesveiledning til kandidatene og legger særlig vekt på yrker som naturlig tilfaller kommunal sektor.

I 2019 mottok Arbeidsinkludering 651 søknader om språk- eller arbeidspraksis. 256 av disse fikk ikke tilbud om praksis, hovedsakelig fordi Bergen kommune ikke kunne tilby ønsket praksis, fordi kandidaten ikke ønsket å være i praksis eller fordi søknaden av ulike årsaker ble trukket. 265 personer ble utplassert i praksis i 2019 og av de som var i arbeidspraksis gikk 39 % ut av ledighetsstatistikken basert på selvrappotering på avslutningstidspunktet.

I det videre arbeidet vil Arbeidsinkludering legge vekt på kvalitet, effektivitet og å øke andelen intensjonsavtaler med kommunale resultatenheter for å sikre større bredde i tilbudet og flere tilgjengelige praksisplasser. Utfordringene fremover blir å fremskaffe nok praksisplasser for å dekke de eksisterende behovene for språk- og arbeidspraksis samt å prioritere jobbmatcher mot innmeldte praksisplasser, slik at avdelingens ressurser benyttes på en god, hensiktsmessig og effektiv måte.

Menn i helse

Prosjektet er et arbeidsrettet tiltak med formål om å øke sysselsetting av menn i alderen 25 til 55 år i helsesektoren. Deltakerne blir rekruttert via NAV og deltar først i en arbeidsutprøving. Etter en utvelgesprosess starter inntil 30 deltakere på en tre måneder lang praksisperiode som `helserekutter` på sykehjem. Etter ny utvelgelse blir inntil 20 menn tilbudt opplæring i helsearbeiderfaget for voksne. Det tilbys et komprimert utdanningsløp fram til fagbrev som helsefagarbeider som omfatter Vg1 helse- og oppvekstfag og Vg2 helsearbeiderfag. I modellen

forplikter kommunen seg i til å gi deltakerne betalt sommerjobb og etter endt teoriopplæring, blir det tegnet lærekontrakt i kommunen.

Dette er en nasjonal satsing i regi av kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon i Norge (KS) i samarbeid med kommune og stat i NAV, fylkeskommune, Fylkesmannen og Helsedirektoratet som gradvis har blitt utvidet til å omfatte flere fylker. Nasjonalt har så langt 342 menn oppnådd fagbrev som helsefagarbeidere og 92% av dem har fått en relevant jobb de kan leve av. Prosjektet bidrar slik til samfunnets økte behov for flere helsearbeidere.

I Bergen og tidligere Hordaland fylke startet prosjektet i januar 2019 og de første fagbrevene forventes å bli utstedt i 2021. Prosjektleder for Menn i helse er finansiert av KS. Kostnadene for Bergen kommune for 15 lærlinger i 12 måneder, er 3,7 mill. Dette gjelder kull 1 som startet sin læretid 15 august 2020 og har 12 måneder kontrakt. Kull 2 starter opp i lære 15. august 2021, og kull 3 høsten 2022 der de samme kostnadene vil påløpe på nytt.

Sykkelvert

Sykkelvertordningen i Bergen kommune er et samarbeid mellom Etat for sykehjem, NAV og Introduksjonssenteret for flyktninger. Ordningen bidrar til at innvandrere får språktrening og gode muligheter til integrering, deltakere fra NAV en skreddersydd arbeidstrening i eldreomsorgen, beboerne får økt mosjon og sosialt samvær og helsepersonell får ekstra ressurser inn i en travel hverdag.

19 sykehjem i Bergen har siden mars 2018 åpnet dørene og tilrettelegger for at arbeidstreeningen til sykkelvertene blir individuelt tilpasset etter deltakers evner og mål for arbeidstrening. Hovedområdene til deltakerne er aktivisering, kommunikasjon og ernæring. De jobber på topp av bemanning og bidrar til økt aktivitetstilbud, bedre helse og mange opplevelser til beboere i sykehjem som de ellers ikke ville fått. Dette er en rekrutteringsmulighet for en tjeneste som trenger betydelige arbeidskraftressurser nå og i fremtiden. I den anledning jobbes det aktivt med å få ett utdanningsløp til å bli helsefagarbeider i ordningen.

Deltakere har 100% arbeidstrening hvor de mandag til fredag skal ha forskjellige aktiviteter som bingo, dans, turer, sang, sykling på ergometersykler med hjelpemotor. På denne måten skal de bli kjent med eldreomsorgen og få en gradvis innføring i arbeidslivet. Alle deltakere skal følges godt opp av veileder på arbeidstedet, leder for sykkelvertordningen og NAV veileder, sammen skal vi finne en egnet og god vei videre for alle deltakere om det er inn i fast arbeid, videre utdanning eller andre tiltak.

Arbeidsrettede tiltak for elever i videregående skole

Det å få komme inn i arbeidslivet uten tidligere arbeidserfaring er mer krevende enn tidligere der konkurransen om stadig færre stillinger for ufaglærte med samtidige krav til formell utdanning øker.

Det å hjelpe ungdommer og unge voksne med å få en fot innenfor arbeidslivet ved å få en første arbeidserfaring og referanse som gjør gir en større tilgang til videre arbeid, er viktige tiltak. Dette gjelder særlig de som på ulike vis er sårbare når det gjelder fattigdom i familien og / eller andre utfordringer som gir mestrings, nye erfaringer og et større økonomisk handlingsrom.

Inkludering i deltidsarbeid er et arbeidsrettet tiltak i regi av Utekontakten med støtte fra nasjonal tilskuddsordning for å inkludere barn og unge. Målgruppen er risikoutsatt ungdom mellom 15 og 17 år i videregående skole. Med risikoutsatt ungdom menes eksempelvis ungdom som selv har, eller er

pårørende av foreldre med, psykisk helseutfordringer og rusproblemer, ungdom berørt av fattigdomsproblemer, og ungdom som opplever utenforskap.

Gjennom deltidsarbeid og samtidig individuell oppfølging skal unge i målgruppen få oppleve inkludering og mestring gjennom tilknytning og kvalifisering til arbeidsliv. I tiltaket legges det til rette for at 30-35 ungdommer får et arbeidsforberedende kurs og 50 timer med deltidsarbeid i løpet av en periode på omtrent 4 måneder. Det skal gjennomføres to slike perioder i løpet av året, en om sommeren og en om høsten. Samarbeidet med den gitte arbeidsplassen reguleres av en samarbeidsavtale mellom deltaker, arbeidsplass og arbeidskoordinator fra Utekontakten. Det er et mål å rekruttere arbeidsgivere som viser et sosialt engasjement og som ønsker å gi unge uten arbeidserfaring en mulig.

Ungjobb driftes av NAV Laksevåg sosialtjeneste i samarbeid med Olsvik videregående skole. Tiltaket finansieres av Bergen kommune. Formål er å styrke ungdommenes arbeidssøkerkompetanse og muligheter for deltakelse i arbeid gjennom sommerjobb, deltidsjobb og jobb mellom skoleløp. I tillegg til å styrke ungdommens og familiens økonomi, gir dette viktig kompetanse og erfaring for framtidig deltakelse i arbeidslivet. Det er et generelt tilbud for elvene, men gjennom samarbeid med skolen rettes innsatsen særlig mot de ungdommene som trenger det mest. Sosialtjenesten har en arbeidsdag i uken på skolen og bidrar med sin kompetanse om arbeidsliv, arbeidsmarked og nettverk, skriving av søknad og CV og oppfølging.

Bolig

Målet er at alle skal disponere en bolig med rett kvalitet og størrelse, i et godt bomiljø, og med en boutgift tilpasset husstanden økonomiske situasjon. Barns behov for stabilitet og trygghet skal ivaretas i den videre utvikling av boligpolitikken i Bergen.

Målet skal oppnås gjennom at boligtiltakene skal bidra til at alle husstander kan disponere en god bolig i et godt bomiljø og med utgifter tilpasset husstandens inntekt. Ved å tilby ulike tjenester som finansiering til kjøp av egen bolig, økonomisk støtte til å dekke boutgifter eller tilbud om kommunal utleiebolig, skal vanskeligstilte få hjelp på boligmarkedet.

Boligområdet er i en positiv utvikling, det etableres stadig flere og spissede tiltak for ulike grupper vanskeligstilte. Antall søkere som venter på boligtildeling aldri vært på et lavere nivå. Et stadig synkende antall husstander i boligkø er et resultat av en helhetlig innsats på området. Det er i tråd med forventet og ønsket effekt av boligprogrammet. I februar 2017 ble handlingsplan for 250 flere kommunale utleieboliger 2017- 2021, vedtatt i bystyret.

I bystyresaken ble det vedtatt at 125 av boligene skulle utvikles med mål om å bosette husstander med utfordringer knyttet til rus, psykisk helse med mer. Disse husstandene vil ha større utfordringer ved å mestre et ordinært bomiljø, eksempelvis i boliger med tilvisnings- eller tildelingsrett og noen vil ha nytte av å kunne bo i anlegg der det er tjenestebaser. De resterende 125 boligene skal anskaffes i samarbeid med private boligaktører gjennom tilvisningsavtaler.

Tilvisningsavtaler er et samarbeid mellom kommunen, en privat aktør og Husbanken. Basert på en samarbeidsavtale og en tilvisningsavtale mellom kommunen og den private aktøren om etablering av utleieboliger, kan den private aktøren søke om gunstig lånefinansiering i Husbanken. Kommunen kan, etter behov, tildele inntil 40 prosent av boligene i anlegget. De resterende 60 prosent av boligene leies ut av den private aktøren. Tilvisningsavtaler bidrar til at kommunen får en fleksibel tilgang til utleieboliger, integrerte i ordinære bomiljø, uten å bruke kommunale investeringsmidler og det etableres profesjonelle og langsiktige aktører i utleiemarkedet. Alle avtalene som er inngått ligger i nærheten av bybanen, og øvrig sosial infrastruktur, og vil være egnet for barnefamilier.

Kommunen har signert følgende tilvisnings- og samarbeidsavtaler med Selvaag Utleiebolig AS og Daimyo Eiendom AS.

Tilbyder	Beliggenhet	Antall boliger totalt	40 prosent av boligene utgjør	Tas i bruk
Selvaag Utleiebolig AS	Sandsli	70	28	Tatt i bruk
Selvaag Utleiebolig AS	Paradis	22	9	Høst 2020
Selvaag Utleiebolig AS	Paradis	49	20	Tatt i bruk
Selvaag Utleiebolig AS	Fanaveien	46	18	Vår 2021
Daimyo Eiendom AS	Sandsli	80	32	Høst 2021

I juni 2017 vedtok bystyret Handlingsplan for fortykning av den kommunale boligmassen i Bergen kommune. Planen imøtekommer byrådets ønske om å fordele den kommunale boligmassen jevnere over hele kommunen, og å redusere opphopningen av kommunale utleieboliger i sentrale strøk. I handlingsplanene nevnes levekårssonene Slettebakken, Solheim nord og indre Laksevåg som ønsket å fortykke i. En av strategiene er å bygge om anlegg til å ha større familieboliger for å forebygge trangboddhet i områder med mange store barnefamilier.

Målet om at antall personer med individuell oppfølging i egen bolig skal økes, er med på å sikre stabile bomiljø for både beboere og boligenes omgivelser. Antallet er i perioden økt fra 530 i 2016 til 626 i 2019.

Etat for boligforvaltning (EBF) skal bidra til trygghet og trivsel i egne boområder og utvikle tjenlige boliger og sikre god kvalitet på bedriftens service og tjenester. EBF har egen vakttelefon for tekniske henvendelser og vektertjeneste som kan tilkalles 24 timer i døgnet. Det arbeides aktivt i EBF sine bomiljø for å legge til rette for gode møtesteder og felles aktiviteter.

Kemneren har sendt 178 begjæringer om fravikelse (utkastelse) på kommunale boliger/leiligheter grunnet manglende husleiebetaling, 12 færre enn foregående år. Det ble i 2019 gjennomført 35 fravikelser, 17 færre enn 2018. Avdelingen jobber tett med de ulike sosialkontor i forbindelse med fravikelser. Tjenestene har som overordnet mål å tilby flere gode boliger i gode bomiljø. Oversikten nedenfor viser utviklingen på flere områder innenfor tjenesteområdet.

Barna først

Barna først er et ettårig prosjekt som startet opp i september 2019 med formålet å gi rom for at flere barnefamilier kan etablere seg i eid bolig ved hjelp av startlån og etableringstilskudd. Barnefamilier har vært den viktigste gruppen i den nasjonale boligpolitikken i de siste fire årene. I henhold til mandatet er formålet med prosjekt å «prøve ut om justeringer av kommunens krav til betalingsevne, lånevilkår, familiens fremtidige inntekspotensial, med mere – kan føre til at flere familier kommer i eid bolig». For å få til dette har prosjektet benyttet følgende virkemiddel:

- startlån med lengre nedbetalingstid, 50 år mot normalt 30.
- beregning av lån basert på fastrente og ikke kalkulasjonsrente.
- avdragsutsettelse i starten slik at husstanden får mulighet til å betale ned gjeld.
- bruk av ekstra tilskudd til etablering der nødvendig.

Prosjektet hjelper barnefamilier som bor i både privat og kommunal utleiebolig. Spesielt viktig i prosjektet er å utvikle en god metodikk for å velge ut de barnefamiliene som heller burde eie bolig. Det er ikke gitt at de voksne har en stabil inntekt ved låneopptak, men de er inne i et løp som på sikt vil gjøre at de kommer dit etter at de har gjennomført pågående tiltak, opplæring eller utredning. Mål for prosjektet var at 15 barnefamilier skulle kjøpe bolig i prosjektperioden, måltallet ble nådd i juni 2020. Per 1. juni 2020 hadde til sammen 45 barnefamilier mottatt finansieringsbevis så det forventes at antall faktiske kjøp vil bli høyere innenfor prosjektperioden. Prosjektet skal utvikle og sette i verk metodikk og ordninger som gjør kommunen bedre i stand til å bosette vanskeligstilte barnefamilier i egen eid bolig.

Siden 2016 har de nasjonale føringene fra Husbanken vært at 50 prosent av startlånene og tilskudd til etablering skal gå til barnefamilier. I tildelingsbrev 2020 til Husbanken fra departementet er følgende styringsparameter angitt «Flere barnefamilier får startlån i 2020 sammenliknet med 2019». For å nå målsettingen vedtok byrådet i møte 25. juni 2020 å endre veiledende inntektsgrense for startlån og tilskudd til etablering og ny tabell for veiledende maksimal lån- og kjøpesum.

Bolig	2016	2017	2018	2019
Kommunalt disponerte boliger totalt (antall)	3444	3460	3479	3561
Boliger tatt i bruk (boligprogrammet 400+)	46	45	5	3
Boliger tatt i bruk (boligprogrammet 250 flere)	-	-	-	28
Fortynning	-	-	67	41
Boliger ledig for tildeling (antall)	459	474	476	483
Barnefamilier på venteliste	10	26	17	15
Ventetid for barnefamilier (i mnd.) For de som står i kø	6,7	4	5	3,3
Ventetid for barnefamilier (i mnd.) For de som har fått bolig	5,3	2,3	2,6	2,6
Husstander med barn, % som fikk bolig innen 6 mnd. *	75	92,6	89,7	83,3
Husstander med barn, % som fikk bolig innen 1 år.	91	96,3	94,3	100

Bostøtte	2016	2017	2018	2019
Kommunal bostøtte (antall)	3420	3451	3486	3209
Statlig bostøtte (antall)	6033	5772	5936	5799

Finansiering	2016	2017	2018	2019
Startlån (antall utbetalt)	257	305	248	253
«Fra leie til eie» – Flere ut av kommunal bolig.	28	39	37	27
Tilskudd til etablering	44	55	64	57

* Husstandene dette gjelder står i kø for en bolig med f.eks. spesifikk beliggenhet og venter til ønsket bolig blir ledig.

Skole og barnehage

Målet er at skole og barnehage skal være arenaer for inkludering, vekst og utvikling.

Målet skal oppnås gjennom:

Rekruttering til barnehage for barn med minoritetsspråklig bakgrunn

Det er ulike årsaker til at en del foreldre ikke søker barnehageplass, blant annet økonomi og lav inntekt. Derfor er det viktig å nå ut til målgruppen med god og grundig informasjon om barnehagen som omsorgs- og læringsarena, og muligheten for å søke om redusert foreldrebetaling/ gratis kjernetid. Dette kan være med på å motivere foreldre til å søke barnehage. Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett arbeider med rekruttering av minoritetsspråklige barn på flere måter:

Prosjekt paviljongen

I 2015 inngikk Fagavdeling barnehage og Solheimsviken helsestasjon et samarbeidsprosjekt om rekruttering av barn til barnehage særlig rettet mot minoritetsfamilier i Årstad bydel. Prosjektet ligger nå under FTA- barnehagemyndighet, og kalles `Paviljongen – brobygging og rekruttering til barnehage`, og det rekrutteres nå familier/barn fra hele Bergen kommune. Målsettingen for samarbeidet er å rekruttere familier til å søke barnehageplass. Helsestasjonen har ansatt 4 medarbeidere som arbeider utadrettet med ulike tiltak for å informere om barnehagetilbud, søknadsprosesser og moderasjonsordninger som bla gratis kjernetid. Medarbeiderne er fire kvinner med minoritetsbakgrunn, og de oppsøker sine miljøer for å møte familiene der de er. Det er opprettet et tilbud i Paviljongen i Sivles gate som er et åpent treffsted for familiene. Det har også vært gjennomført blant annet ICDP foreldreveiledningsgrupper som er et program der du kan du møte andre foreldre i grupper for å utveksle erfaringer om forholdet til barna. Målsettingen er at den enkelte mor eller far skal bli trygge foreldre ved å bli bevisste på hva de gjør som er bra for barna, dele erfaringer og å finne egne løsninger for seg og sitt barn.

På Paviljongen bydelshus er det sy-kafé to ganger i uken. Medarbeiderne er fire somaliske kvinner. De oppsøker sine miljøer og rekrutterer kvinner som ikke har nettverk inn til kaféen. Paviljongen er et sted for nettverksbygging og rekruttering til barnehage. Medarbeiderne informerer aktivt om barnehage og redusert foreldrebetaling, og har stor gjennomslagskraft. De bygger tillit over tid, og kan fortelle om egne erfaringer med barnehage. En av medarbeiderne snakker arabisk i tillegg til somalisk, og kan slik nå inn til mange. I tillegg til å drive rekruttering, har de temadager om blant annet barneoppdragelse etter ICDP- prinsipper, og om kvinnehelse. To av kvinnene som driver stedet er sertifiserte ICDP-veiledere, og veiledere innen forebygging mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Paviljongen er åpen torsdag og fredag fra 10:00 – 13:00

Tilbudet er godt besøkt, en lykkes med rekrutteringsarbeidet og tilbudet bør opprettholdes. Andre som bidrar inn i prosjekt Paviljongen er områdesatsningen i Solheim Nord (Byrådsavdeling for sosial, bolig og inkludering) som gir midler til innkjøp av stoff, garn, symaskin, matvarer mv. og Etat for Boligforvaltning (Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom) som låner ut lokalet til tiltaket.

Prosjektstilling for å øke barnehagedeltakelse

I forbindelse med midler fra UDIR, har Bergen kommune har opprettet en prosjektstilling for prosjektet «Økt barnehagedeltakelse for barn med minoritetsspråklig bakgrunn». Her er målet å nå ut bredt med informasjon om barnehage og moderasjonsordninger, og koble seg på ulike arenaer som minoritetsspråklige familier oppsøker. Prosjektleder samarbeider med blant annet helsestasjoner, Kirkens bymisjon, åpne barnehager, Bergen Moské, Robin Hood- huset, Bergen Røde Kors og bibliotekene. Hun er også i kontakt med ulike frivillige organisasjoner som har treffsteder for målgruppen. Prosjektleder samarbeider også med Paviljongen om rekruttering til barnehage. Hun har også vært i dialog med andre etater i kommunen for å undersøke mulig samarbeid.

Erfaringen er at det er ulike årsaker til at en del foreldre ikke søker barnehagen. Noen har kultur for at omsorg og ansvar for barn er kvinnens og familiens oppgave, lite kjennskap til barnehage,

usikkerhet på barnehagen som omsorgsinstitusjon, engstelse for å miste kontroll/innflytelse over barnet/oppdragelsen, uro for at barnet skal miste/ikke utvikle morsmålet sitt, frykt for barnevernet mv. Andre viktige årsaker er økonomi og lav inntekt, samt for lang avstand mellom barnehage/hjem. Derfor er det viktig å nå ut til målgruppen med god og grundig informasjon om barnehagen som omsorgs- og læringsarena, og muligheten for å søke om redusert foreldrebetaling/ gratis kjernetid. Dette kan være med på å motivere foreldre til å søke barnehage.

En god måte å nå frem til målgruppen på er via kanaler som de har et etablert forhold til. Det beste er at informasjonen kommer fra mennesker de har tillit til, og derfor er samarbeid med ulike organisasjoner, trossamfunn og andre arenaer av stor betydning. Det er opprettet kontakt med andre byer som har lignende prosjekter i Drammen, Trondheim, Stavanger og fire bydeler i Oslo. Deres erfaringer sammenfaller med prosjektet i Bergen med hensyn til årsaker til at foreldre ikke søker barnehage eller utsetter å søke. Arbeidsmetodene for å øke rekruttering til barnehage er også veldig like.

Språkstien

Språkstien er et åpent tilbud for barn og foreldre med mål om rekruttering til ordinær barnehage. Språkstien er et tilbud for familier uten barnehageplass. Tilbudet er et viktig nettverksbyggende tiltak i nærmiljøene, hvor familiene kan få informasjon om viktigheten av å søke barnehageplass, og har vært en suksess i forhold til rekruttering til ordinær barnehage. Språkstien er et viktig forsterket språktilbud for minoritetsspråklige barn og foreldre og bør videreføres.

Lavterskeltilbud Marte Meo

I Pedagogisk psykologisk senter (PPS) Vest og PPS Sentrum er det – med bakgrunn i levekårsundersøkelsene, tilsatt rådgivere med Marte Meo kompetanse. Marte Meo er en veiledningsmetode som har vært brukt i Norge siden ca.1990 og har i hovedsak vært brukt for å styrke og utvikle samspillet mellom foreldre og barn. Målet er å gi hjelp til selvhjelp. Barnehagene i disse områdene har mulighet til å søke PPS om lavterskeltilbud knyttet til dette. Målet er å øke kompetansen hos de ansatte. Prioritere stillinger i skoler i soner med levekårsutfordringer.

De tre skoleårene 2018/19, 2019/20 og 2020/21 var det 43 skoler i soner med levekårsutfordringer som fikk ekstra midler til lærerstillinger. Det utgjør til sammen ca. 61 lærerårsverk. Skolene vurderer selv om de ansetter lærere eller miljøterapeuter i disse stillingene.

Utrede muligheten for å innføre gratis kjernetid/moderasjonsordning i SFO.

Målet er sosial utjevning og økt deltakelse for barn med minoritetsbakgrunn. Moderasjonsordning for SFO ble innført fra og med januar 2018. Husholdninger med samlet inntekt under 493 167 kroner kan søke om moderasjon. Mars 2018 fikk 414 barn, eller 349 familier moderasjon i SFO basert på husholdningsinntekt. Pr. mars 2020 er det 812 barn, eller 717 familier som får moderasjon basert på husholdningsinntekt. Fra 2018 til 2020 er det nesten en dobling av antall familier som får innvilget moderasjon i SFO basert på husholdningsinntekt. I snitt betalte familiene 1270 kr for en plass pr. måned, men det er stor variasjon på hvor mye hver enkelt familie betaler. Noen får gratis plass og andre betaler nesten full pris siden moderasjonen beregnes ut fra familiens skattepliktige person- og kapitalinntekt. Ingen skal betale mer enn 6 % av inntekten på samme måte som den nasjonale ordningen for barnehagebarn.

Det er viktig å profilere og gi tilstrekkelig informasjon om moderasjonsordningen til de familiene som trenger det. Det er viktig med informasjon rettet mot lavinntektsfamilier generelt, men også i områder med svake levekår og i områder hvor det er en høy andel minoritetsspråklige familier. Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett vil fortsatt informere ut mot skolene slik at det er best mulig kjennskap til moderasjonsordningen. I forrige bystyreperiode ble det innført gratis SFO for elever med særskilte behov på 5.-7. trinn fra januar 2018, og i Ungdomsfritidsordningen (UFO) på ungdomstrinnet der egenandel ble fjernet fra januar 2019.

Vektlegge levekårskriteriet sterkere ved tildeling av midler til ettermiddagsaktiviteter (nærmiljøpakken).

Kriteriene til nærmiljøpakken er justert siden planen ble vedtatt. I bystyremøte 27.5.20 vedtok bystyret et nytt kriterium i nærmiljøpakken: at aktiviteter på skoler i områder som omfattes av områdesatsingen skal være et av flere kriterier ved tildeling av midler. Det ble også vedtatt at det spesifiseres i retningslinjene for tildeling at det er ønskelig at det tas lav eller ingen egenandel for deltakelse i aktivitet som det søkes om.

Ordningen med gratis bruk av skolelokaler for lag og organisasjoner videreføres. Hvor mye og hvilke deler av skolene som lånes ut, varierer fra skole til skole. De fleste skoler har tilsatte tilsynsvakter for oppfølging av utleie. Ordningen med tilsynsvakter ble innført som et resultat av idrettens behov for bruk av gymsaler/idrettsarealer. Det er mange skoler som også låner ut annet areal og det lånes ut til et stort mangfold av lag og organisasjoner. Under perioden i vår med særskilte koronatiltak, har det ikke vært ordinær utleievirksomhet, men en søker å få dette på plass så snart smittevernhensyn og nødvendige tiltak er avklart og tilsier dette.

Det er nå 14 skoler som er med i ordningen «Aktiv kommune». Dette er en utleieordning som enklere og mer systematisk legger til rette for utlån til lag og organisasjoner. Ordningen er kommet i gang etter initiativ fra kultur og er tenkt utvidet til etter hvert å gjelde alle skoler. En vil på denne måten få en kvalitetssikring på utleie og en likebehandling fra skole til skole. De skolene som er med i ordningen, får utvidet ressurser til tilsynsvakter.

Det gis og økt tilgjengelighet på mange skoler ved at det årlig tildeles nærmiljømidler for å opprettholde aktivitetstilbud på skolene på ettermiddagstid.

Prioritert deltakelse i Smaksverkstedet og Matjungelen på bakgrunn av levekår

Smaksverkstedet er et program etter skoletid som skaper matglede for barn og unge. Det skal være en sosial arena i barnas nærmiljø der de lærer seg å lage næringsrik og bærekraftig mat med rom for å improvisere og utforske nye råvarer og smaker.

Matjungelen er et pilotprosjekt på oppdrag fra Helsedirektoratet, der barn skal lære mer om mat og miljø gjennom spennende og engasjerende aktiviteter i SFO-tiden. I Matjungelen kan barn utforske, leke og lære om mat som er bra for kroppen og kloden.

Skoler i levekårsområder har blitt prioritert for deltakelse i programmene før det ble åpnet opp for øvrige skoler. Begge disse programmene har vært i regi av Folkelig.

Videreføre leksehjelp med pedagoger

Skolene i Bergen tilbyr leksehjelp på 5. – 7. trinn, til sammen 8 timer per uke. Hver skole organiserer sin egen leksehjelp. Formålet med leksehjelpen er å gi elevene støtte i læringsarbeidet, mestingsfølelse, gi gode rammer for selvstendig arbeid og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Fra 2017 og framover har det til skoler med elever på 5.-7- trinn vært tildelt ca. 0,4 lærerårsverk pr. skole.

Vurdere særlige lese- og språkstimuleringstiltak

I Bergen kommunes Kvalitetsutviklingsplan; Sammen for kvalitet – lek og læring 2018 til 2021, er en av satsingene å arbeide med språkmiljøet i barnehagen. Det har vært holdt kurs for barnehageansatte og i barnehagene har de arbeidet aktivt med språkstimulerende tiltak som skal fremme barns helhetlige utvikling. Den viktigste satsingen er likevel å bevisstgjøre ansatte om betydningen av å arbeide med språk gjennom hele barnehagehverdagen og å være gode modeller for barna. Områdelederne har fulgt opp arbeidet med å etterspørre på ledersamtalene hvordan arbeidet med språk er i de aktuelle barnehagene.

Bergen kommune har migrasjonspedagoger som reiser rundt i barnehagene på oppdrag for å veilede og arbeide med språkmiljøet i barnehager med minoritetspråklige barn. I tillegg tildeles barnehager som har høy andel og nyankomne flytninger ekstra ressurser for å styrke bemanningen. Dette er midler tildelt fra nasjonale myndigheter. Barnehager får også tildelt tospråklige assistenter etter søknad.

Idrett

Hovedmålet er at idrett skal være en arena for inkludering, vekst og utvikling, der barn og unge skal ha de beste muligheter til å drive idrett, fysisk aktivitet, lek og friluftsliv i sitt nærmiljø, og at alle barn skal kunne inkluderes i fritidsaktiviteter uavhengig av egen eller foreldrenes økonomi. I tillegg skal Idretts- og friluftsansjoner ha gode og forutsigbare rammebetingelser, og Bergen kommune skal ha en åpen dialog og være en god medspiller for frivilligheten.

Bergen kommunes idrettspolitik skal vær verdibasert og fremtidsrettet for en by i vekst. Det skal tilrettelegges for at flest mulig skal få et variert aktivitetstilbud i sitt nærmiljø både for egenorganisert og organisert idrett. Områder med levekårsutfordringer skal løftes frem, og sammen med idretten i Bergen skal Bergen kommune arbeide for å utjevne sosiale forskjeller. Idrettsbyen Bergen skal være en motor i regionen hvor vi satser på at barn og unge skal ta del i breddeidretten og vi skal sammen utvikle talenter.

Det skal også prioriteres offentlige midler til anleggsutvikling i særlige områder med levekårsutfordringer og samarbeide med idretten for å utvikle varierte, fleksible og funksjonelle idrettsanlegg i hele byen. Vedlikehold av idrettsanlegg skal fortsatt prioriteres og Bergen kommune skal ruste opp, modernisere og bygge nye idrettsanlegg, som er med på å bidra til at Bergen også er en attraktiv og fremtidsrettet arrangements by som utvikler lokale, regionale, nasjonale og internasjonale idretts- og friluftsansjoner.

Det skal fortsatt legges vekt på lavterskel aktivitetstilbud til ulike grupper, i tillegg til å satse på inkludering der barn og unge får muligheter til å delta i organisert eller egenorganisert idrett uavhengig av økonomi. Etat for idrett vil fortsette å legge til rette for lavterskelaktivitet med ulike ferie og helgetilbud, som f.eks. idrettsleirer, åpen hall og en rekke andre spennende idrettsaktiviteter. Det skal fortsatt gis i enkelte tilfeller friplasser på de ulike tilbudene til barn i familier med lav betalingsevne. Idrettstilbudet i flere områder i Bergen med særlige levekårsutfordringer, erfarer ofte å ha lavere deltakelse, færre tilbud og arealer for å drive fysisk aktivitet og idrett.

Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett har i den forbindelse kartlagt tilstand på 431 nærmiljøanlegg for i Bergen. Nærmiljøanlegg er en samlebetegnelse på ulike typer utendørsanlegg som f.eks. ballbane, balløkke, ballbinge og flerbruksområder som ofte ligger i skole- og boligområder. Det er identifisert nærmere 107 nærmiljøanlegg med behov for betydelig vedlikehold eller totalreovering. Det er utarbeidet et forslag til prioriteringsliste dersom idrettsanlegget ligger i en sone med mellom 23 og 5 prosent barn i lavinnteksthusholdninger. I denne prioriteringslisten er

det 16 flerbruksområder og 28 ballbaner, balløkker og/eller ballbinge. Ny- Krohnborg senter for oppvekst, idrett og kultur er et kraftsenter for nærmiljøet, noe som har stimulert til økt aktivitet. Dette er en modell som vil kunne brukes i flere områder med levekårsutfordringer, og vil sees i sammenheng med økt investering i nye og opprustning av gamle idrettsanlegg hvert år.

Tilskuddsordninger

Tilskuddsordningene på idrettsfeltet praktiseres slik at de er med å sikre behovene til barn og unge i familier med lav betalingsevne. Dette er noe som vil bli fokusert ekstra på fremover der Bergen kommune blant annet er med i KS nettverket både på idrett og kultur. Dette nettverket treffes under temaet «aktiv fritid for barn og unge», med særlig vekt på det økende kostnadsnivået i fritidsaktiviteter og spesielt på idretts feltet.

Flere av byrådsavdelingens tilskuddsordninger er innordnet slik at de skal sikre behovene til barn og unge i familier med lav betalingsevne med blant annet refusjon av kontingent og treningsavgift i tillegg til innkjøp av utstyr. Dette er noe som byrådsavdelingen har sett på i løpet av 2020 i forbindelse med en gjennomgang av alle tilskuddsordningen på idrett, der man også har fått lagt inn nye kriterier og retningslinjer. Målet er at barn og unge i familier med lav betalingsevne inkluderes for å ta et særskilt løft i områder med levekårsutfordringer.

I den forbindelse innførte Bergen bystyre våren 2020 en egen tilskuddsordning – Stimuleringsmidler til aktivitet og inkluderingstiltak 2020, hvor deler av disse midlene skal gå til refusjon av kontingent, treningsavgift og utstyr til barn og unge som er medlem av et idrettslag eller klubb. Det kan søkes om kr. 2000,- pr medlem. Denne ordningen kommer i tillegg til NAV som ordning på dette området.

Gratis prinsippet

For å sikre gode oppvekstvilkår for den organiserte og den egenorganiserte idretten og frivilligheten, er det et mål i årene som kommer å legge til rette for at idretten får bruke idrettsanlegg, nærmiljøanlegg og skoler gratis innenfor vedtatt rammetid. Det innebærer at gratisprinsippet om bruk av kommunale idrettsanlegg opprettholdes som i dag.

Gratis bruk av kommunale idrettsanlegg i Bergen utgjorde i 2019 en kostnad på ca. 150 mill. Dette innbefatter all bruk innenfor vedtatt ramme åpningstider. Gratis bruk er et viktig politisk prinsipp på tvers av alle partier som kommer alle idrettslagene i Bergen til gode.

BUA og Fysak

Byrådsavdelingen ved etat for idrett har utvidet utlånsordningen BUA for sportsutstyr for idrettslag/frivillige organisasjoner/skoler med spesielt vekt på områder med lav levekårsindeks. Det er et mål at utlånsordningen skal kunne utvider til alle bydelene i Bergen i løpet av noen år for å sikre like muligheter uavhengig av økonomi. Ordningen omfatte også lån av personlig utstyr.

Et nytt Fysak all-aktivitetshus åpnet på Melkeplassen i Laksevåg våren 2019 med mulighet for hopp og sprett, tricking, dans, parkour, bordtennis, buldring og skating med mer gis et lavterskeltilbud for barn og unge som ikke finner vei til de tradisjonelle idrettene, som fotball og håndball. Her kan de drive med egentrening, lære av de andre besøkende og bli inspirert til å prøve nye aktiviteter.

Svøm Bergen

Svøm Bergen ble startet av Bergen kommune i 2015 og har fått gode tilbakemeldinger. Prosjektet tilbyr svømmeundervisning hvor Norges svømmeforbund og Bergensklubben stiller med instruktører

og står for undervisningen sammen med lærere fra elevenes skoler. På den måten økes kvaliteten på opplæringen. Bergen kommune og ADO. Arena stiller basseng til rådighet.

Fra og med skoleåret 2017/2018 ble prosjektet Svøm Bergen utvidet til å gjelde alle barn i 4. trinn i alle bydeler i Bergen. Svøm Bergen har i dag svømmeopplæring for omtrent 3000 elever i Bergensskolen, og i 2019 ble det målt at ca. 89 % av elevene er svømmedyktige, det vil si kan svømme 200 meter.

Kultur

Målet er at kultur skal være arena for inkludering, bredde, vekst og utvikling. Alle barn og unge skal kunne inkluderes i fritids- og kulturaktiviteter, uavhengig av egen eller foreldrenes økonomi. Et prioritert mål er økt deltagelse og publikumsmangfold.

Kulturetaten

Kulturetaten, organisert under Byrådsavdeling for kultur, mangfold og likestilling, består av seks avdelinger: Bergen kulturskole, Team aktivitet, Fyllingsdalen og Laksevåg kulturkontor, Bergenhus og Årstad kulturkontor, Arna og Åsane kulturkontor og Fana og Ytrebygda kulturkontor. Bergen kulturskole har ansvar for undervisning på kulturfeltet, Team aktivitet driver kommunal tjeneste-produksjon mens kulturkontorene driver kommunale kulturhus og følger opp lokalt lag- og organisasjonsliv.

Ungdomsklubber og åpne møteplasser

Kulturkontorene i Bergen kommune undersøkte i 2016 ungdom sine fritidsvaner i en kvalitativ studie som resulterte i rapporten Skaperglede og deltagelse. Funnene viste blant annet at det er viktig å legge til rette for høy grad av medbestemmelse i fritidsaktivitetene for at det skal føles som reell fritid. I etterkant av undersøkelsen, har fokuset vært å drive ungdomsklubber fremfor kursvirksomhet. Målet er å tilrettelegge for kommunale ungdomsklubber i alle bydeler, og pr. i dag mangler dette tilbudet i Ytrebygda og Åsane.

For barn på 5.-7. trinn er erfaringen at det er spesielt i områder med områdesatsning at det er et behov for åpne møteplasser for denne aldersgruppen. Det er derfor et mål om å opprette juniorklubber i alle områdesatsingsområdene. Pr. i dag er dette realisert i Ytre Arna og Loddefjord, og det gjenstår å etablere juniorklubber i Laksevåg, Olsvik og på Løvstakksiden.

Kulturetatens åpne møteplasser legger vekt på medvirkning og rekruttere ansatte med kulturkompetanse, samt lavterskel og gratis deltagelse. Barna og ungdommene tas på alvor, de presses ikke til å levere resultater, men fristes til å bli med i kreative prosesser. Det er fokus på å bygge gode sosiale miljøer i tilbudene med kompetente voksne til stede, som bidrar til å skape trygge rammer for sosiale møter og kreativ utfoldelse. Ungdomsklubbene i Fana og Loddefjord er i tillegg tilrettelagt for ungdom med psykiske helseplager. Det er ansatt klubbledere med musikkterapikompetanse som skal senke terskelen for deltagelse for ungdommer som trenger litt ekstra oppfølging. Slik at de har mulighet for å kunne delta i den ordinære klubben.

All aktivitet i regi av Team aktivitet har vært stengt siden 12. mars 2020 som følge av smitteverntiltak. Det ble derfor opprettet digital ungdomsklubb i Discord med bemanning fra de ordinære ungdomsklubbene. Erfaringene fra digital ungdomsklubb tas med videre i det ordinære arbeidet. Gjennom et digitalt tilbud åpner det seg muligheter for å inkludere ungdommer som av

ulike grunner ikke kan delta i en ordinær ungdomsklubb.

Barnelørdag i bydelene

Barnelørdag i bydelene er et scenekunst-tilbud til familier i alle bydelene i Bergen. På 11 ulike scener i alle åtte bydeler, får barnefamilier muligheten til å oppleve barneteater og konserter. Målet er at familier skal kunne få gode kulturtilbud i sine nærmiljø. Fra og med 2020 ble Barnelørdag gratis, (frem til da kr. 50,- pr. billett) slik at alle familier får muligheten for å dra på teater, uavhengig av den enkelte families økonomi. Målsetningen er at Barnelørdag skal være av god kvalitet, ha bredde i innhold og målgruppe (alder).

Barnelørdag i bydelene er i utvikling. Siden omorganisering i 2017, har mye skjedd. Tilbudet er løftet gjennom målrettet markedsføring og synliggjøring i ulike kanaler. Bevisstheten om at dette tilbudet eksisterer, kan synes å ha nådd flere enn tidligere. En samlet brosjyre betyr også at publikum får en god oversikt over alle forestillinger i alle bydeler, inkludert de som vises på Barnas kulturhus.

Det spilles to forestillinger hver lørdag på to ulike steder, femten ganger i semesteret. Alle lokasjonene skal ha tre Barnelørdager i semesteret. Team aktivitet viser 30 forestillinger i semesteret, 60 i året (utenom Barnas kulturhus). Publikumstallene for 2019 var 3014. På grunn av lokaler og publikumsbegrensning, har det i flere tilfeller vært fullt slik at publikummere dessverre derfor har blitt avvist. I 2020 var det 1007 tilskuere på forestillingene, før alle ble avlyst på grunn av pandemien.

Aktiv i Bergen Vest

Aktiv i Bergen Vest arrangeres av Fyllingsdalen og Laksevåg kulturkontor i samarbeid med en rekke aktører i Fyllingsdalen og Laksevåg. Dette er et mangeårig samarbeid rettet mot barn og unge i grunnskolealder i Bergen Vest.

Målsetningen er å gi barn og unge et ferietilbud i skoleferiene. Stadig flere barn i Norge vokser opp i familier som har lav inntekt. Disse barna kan ofte ikke delta på de samme fritidsaktivitetene som klassekameratene, og har kanskje ingen ferieturer å snakke om etter sommerferien. Aktiv i Bergen vest er et tilbud som ønsker å gjøre noe med dette.

Tiltaket er et tverrfaglig samarbeid mellom det offentlige, private og det frivillige idretts- og kulturfeltet. Det er over 30 ulike arrangører av skoleferietilbudet. Alt fra politiet, militæret, kjøpesenter til det lokale skolekorpset og idrettslaget.

Det er blitt etablert en nettside, aktivbergenvest.no, som fungerer som en samlet informasjonskanal for tilbud i Bergen Vest. På nettsiden kan alle lag og organisasjoner poste og informere om tilbud til målgruppen. Derfor finner man også tilbud med kontingent.

Aktiv i Bergen Vest tar som utgangspunkt å tilrettelegge for lavterskeltilbud hvor aktivitetene skal skje i målgruppens nærmiljø hvor det kan skapes gode relasjoner mellom barn og unge. Høy kvalitet på tilbudene gjør det attraktivt og eksklusivt å delta. Det krever ingen forkunnskaper for å delta. Samtidig prioriteres fellesferien for å treffe lavinntektsfamiliene best mulig. Til sammen er dette strategier som bidrar til å skape en bredere deltakelse i nærmiljøet fra alle samfunnslag.

Sommeren 2020 ble det gjennomført 49 ulike kultur og idrettstilbud for barn og unge i Bergen vest, og da med færre deltakere på kursene grunnet smitteverntiltak, mens vinterferietilbudet ble avlyst.

grunnet manglende finansiering og påskeferietilbudet ble avlyst grunnet korona.

Kulturhuset Danckert Krohn

Kulturhuset Danckert Krohn drives på et samarbeid med Bergenhus og Årstad kulturkontor og Kirkens Bymisjon som drifter Krohnhagen kafe og veksthus. Kulturhuset Danckert Krohn var tidligere et seniorsenter, noe som også aktivitetene bar preg av. Besøkstallet var nedadgående. Ingen med flerkulturell bakgrunn kom hit, heller ikke studenter, ungdommer eller barnefamilier. Etter en oppussingsperiode i 2016/17 gjenåpnet det mer enn 200 år gamle huset med offisiell åpning i mai 2017 med nytt navn: Kulturhuset Danckert Krohn. Parkeringsplassen foran huset var erstattet med utemøbler, parselhage, utendørscene, lekeareal og petanque-bane og i kafeen serveres eksotiske retter.

Endringen skyldes først og fremst en ny samarbeidsmodell mellom Bergen kommune og Kirkens Bymisjon. Kirkens Bymisjon drifter Krohnhagen kafe og Veksthus i kulturhuset Danckert Krohn, mens Bergenhus og Årstad kulturkontor har ansvar for kulturaktivitet og forvaltning av huset, slik at amatørkulturlivet kan benytte huset på ettermiddag, kveld og i helgene. Kulturkontorets mål er økt deltagelse og hvordan nå ikke-brukere. Krohnhagen kafe og veksthus har rom for alle, omtanke og kulinariske opplevelser som mål.

Ny-Krohnborg senter

Ny-Krohnborg senter er kalt det «bankende hjerte» på Løvstakksiden. Senteret består av barne- og ungdomsskole, barnehage, SFO, idrettshall og kulturhus. Pr. i dag har skolen elever som snakker 36 ulike språk. Senterkoordinatoren er ansatt ved Bergenhus og Årstad kulturkontor og synliggjør amatørkulturlivet, frivillige lag, organisasjoner og enkeltpersoner i bydelen, i tillegg til å koordinere FAU-kurs til barn og unge. Disse kursene har skapt glede, sosialt engasjement og motivasjon til flere ungdommer i området. De har også bidratt til å hjelpe barn og unge fra familier som sliter økonomisk, slik at de også får et godt kulturtilbud. En del ungdom har startet karrieren sin fra støtten og tilbudet de har fått fra senteret. FAU-kursene er støttet av Områdesatsningen i Bergen kommune.

Kulturkontoret arrangerer minimønstringer hvert halvår. Der kan alle barn og unge vise hva de har øvd på det siste semesteret. De får opptre på en profesjonell scene, hvor de blir behandlet som artister. Dette er et åpent gratisarrangement med foreldre, foresatte og publikum i salen. Kulturkontoret samarbeider også med Frivilligsentralen og Områdesatsningen om to gratis litteraturkvelder i året. Dette er et profesjonelt tilbud til voksne med forfattere og musikere på scenen.

Forskningsprosjektet «Parenting Cultures in Plural Norway» ved Hilde Danielsen i NORCE viser hvordan bursdagselskap står sterkt i norsk kultur der kulturelle og økonomiske mekanismer kan gjøre slike feiringer vanskelige. Kulturkontoret bidrar ved å legge til rette for bursdagsfeiringer i sine bygg slik at flere barn får mulighet til å holde en fest, selv om de er dårlig stilt økonomisk, bor trangt og ikke har mulighet til å lage et selskap hjemme. Foreldre eller foresatte bestiller lokaler i byggene via Aktiv Kommune. Barnefamilier betaler normalt kr. 550,- for lokale, men de som ikke har råd får gratis lån. Dette skjer i dialog med Bergenhus og Årstad kulturkontor.

Gratis utlånsordning for frivillige og ideelle organisasjoner

Fra 2018 er det gratis bruk av kulturlokaler for frivillige og organisasjoner, noe som særlig vil komme betalingsvake grupper til gode og er et tiltak som kommer barn i lavinntektsfamilier til gode. Stipulert kostnad er 1,7 mill. kr. Denne ordningen er blitt videreført og er gjeldene per i dag. For

saksbehandlingsdel, så er det organisasjoner og lag som er registrert i sektorkode 7000 (ideelle organisasjoner) i Brønnøysundregisteret, som får gratis leie. Slik siler saksbehandler ut ideelle organisasjoner fra kommersielle. Kulturetaten veileder også gruppene til å organisere seg i denne sektorkoden, om de ikke allerede står der.

Aktivitetskortet

Målet med Aktivitetskortet er at barn og unge i alderen 0-17 år i lavinntektsfamilier skal kunne delta på interessante og aktuelle aktivitets- og kulturtilbud på lik linje med andre i samme aldersgruppe. I praksis gir kortet gratis adgang til en rekke aktivitets- og opplevelssteder for kortholderen og en person i følge.

Bergen kommunes leveårsrapport fra 2016 fremholder at barn av lavinntektsfamilier i mindre grad enn andre barn er deltakende på idretts- og kulturaktiviteter, og at det er en sammenheng mellom manglende deltakelse på ulike arenaer i samfunnet og graden av utenforskap senere i livet. Aktivitetskortet er et inkluderende tiltak satt i verk for å møte utfordringer knyttet til dette, og dermed utjevne sosiale forskjeller ved å gi muligheter for deltakelse.

Tilbudet i kortet vokser stadig, og blir mer variert. Bergen Kino, AdO Arena, Fløibanen, ViLVite og Akvariet er alle steder som blir hyppig besøkt. Både brukere og tilbydere har siden starten, meldt fra om ønsker og muligheter (via Facebook, telefoner m.m.) melder tilbake om ønsker og muligheter, og derfor er «Dans uten grenser» tatt inn i tilbudet, samt mulighet for familier til å leie Soltun hytte på Kvamskogen. I tillegg har nye aktører som Festspillene, Fargespill, Universitetsmuseet, Bergen Kunsthall, Uflakks, Eggstockfestivalen, Haukås Rockeakademi og Borealis kommet med.

Frem til våren 2020, har kortet vært gyldig i en sesong, vår/sommer og høst/vinter. Antallet utdelte kort steg fra 2755 våren 2018, til 3630 kort våren 2020. Behovet for Aktivitetskortet er dermed økende. Fra høsten 2020 skal kortet være et helt år, og ca. 4920 kort leveres ut til distributører.

Aktivitetskortet er blitt distribuert gjennom NAV sosialtjeneste, Mottakssenteret i Arna og Introduksjonssenteret for flyktninger. I tillegg finnes det for øyeblikket flere pilotprosjekter som har vært vellykket, som prøveordningen som innbefatter at utvalgte helsesykepleiere, Barnevernet i Bergenhus og Årstad, Barneverntjenesten for enslige mindreårige asylsøkere og Ungdomstiltaket V13 (Kirkens Bymisjon) kan distribuere ut kort. De som er med i pilotprosjektet har da muligheten til å utdele kort til barn som ikke har foresatte på sosialhjelp, men som av andre grunner kan ha behov for kortet. Dette gjør det mulig å fange opp flere barn og ungdom i livssituasjoner som av ulike årsaker gjør det vanskelig å delta på kultur- og fritidsaktiviteter. Det å få prøveprosjektene ut i drift vil dermed kunne øke deltakelsen blant en større gruppe barn og unge.

Kulturetaten har ikke direkte kontakt med brukere av kortet, og selv om det kommuniseres med brukere gjennom Facebook og Instagram, er andre metoder tatt i bruk for å spre informasjon om tilbud og aktiviteter til brukere og deres familier/foresatte. I tillegg til at alle kortbrukere får utdelt et eksemplar av aktivitetskortkatalogen med informasjon om alle tilbud, har Barn i Byen en egen nettside og aktivitetskalender. Her finnes også den digitale aktivitetskortkatalogen på norsk, engelsk og arabisk, samt introduksjonstekst på swahili og tigrinja. Aktivitetskortets Instagram-side er hovedsakelig styrt av to ungdommer, ansatt av Bergen Kommune, som selv har aktivitetskortet. Dette for å i større grad appellere til andre ungdommer med kortet, og inspirere til å prøve ut de ulike tilbudene.

På aktivitetskortets facebook-side postes regelmessig aktuelle tilbud som arrangeres av kommunens samarbeidspartnere. Det informeres også om ulike ferieaktiviteter og sommerleirer for ulike aldersgrupper, da dette er perioder som kan være utfordrende for barn og unge i lavinntektsfamilier.

Det er også startet arbeid med en filmserie hvor hver episode er på ca. tre minutter, for å øke bevissthet rundt de ulike aktivitetstilbudene, og forhåpentligvis senke terskelen for besøk til mer ukjente arenaer.

For å utvikle mer innsikt i brukerens behov og brukermønstre, har Kulturetaten i samarbeid med Seksjon for strategi og analyse et mål om å få til en spørreundersøkelse for å få innspill fra kortholderne. Det vil også kunne gi innsikt i hva som skaper endringer i bruk av kulturtilbudene blant denne målgruppen (tilgjengelighet, lavterskel, informasjon, transportmuligheter etc.). Covid-19 gjorde at samtlige tilbud i kortet stengte ned på dagen. I denne perioden ble det viktig å promotere alternative, digitale hjemme-aktiviteter, gjerne i regi av samarbeidspartnere. Det har også blitt lagt vekt på å holde brukere oppdatert på gjenåpning av tilbud. I tillegg er det produsert en film rettet mot barnefamilier, med turtips og informasjon om gratis leie av friluft- og sportsutstyr.

Byrådet jobber med å utvikle en digital løsning for kortet som vil gjelde alle barn og unge.

Kulturkarusell, Bergen kulturskole

Kulturkarusellen er et samarbeid mellom Bergen kulturskole og SFO/skoleenheten. Kulturkarusellen er kulturskolens prioriterte tiltak for å sikre alle barn et kulturtilbud i sitt eget nærmiljø, uavhengig av familiens inntekt. Tiltaket bygger på mange års erfaring med formidling i skolesektoren, med bl.a. Kulturfagprosjektet, Gratis kulturskole/Kulturskoletimen og Vår Gate.

Målet er at alle barn på SFO i Bergen skal få delta i karusellen på ulike måter i løpet av SFO-tiden. Kulturkarusell sikrer et bredt kunstfaglig samarbeid med utgangspunkt i profesjonelle kunstnere i mange kategorier. Det er et arbeid som øver barna i fellesskap og utvikling av empati, skaperglede og glede over og forståelse for mangfold i kulturelle og menneskelige uttrykksformer.

Samarbeidet i Kulturkarusellen består av to kunstnere fra Kulturskolen og to SFO-tilsatte, der den ene bør være leder, samt to grupper med 12-15 barn i hver. Det er 60 minutter med aktivitet i hver barnegruppe. 30 minutter ukentlig er satt av til refleksjonsmøte mellom de voksne etter at aktiviteten er slutt. Målet er å bruke samarbeidet med disse barna som en mal som SFO viderefører i hverdagen til nytt besøk kommer med nye kunstnere neste halvår. I dag arbeider 15 kunstfaglærere i Kulturkarusell innen dans, teater, billedkunst, animasjon, arkitektur og musikk.

Den metodiske rammen i Kulturkarusell heter aksjonslæring, og innebærer systematisk bevissthet om verdien av samtalen, og tid til iaktakelse, dokumentasjon, refleksjon og erfaringsdeling på alle nivåer. Dette er tiltak som vil gi kulturtilbud til alle barn uavhengig av familiens inntekt.

I hele 2019 deltok 37 SFO-avdelinger med 24-30 barn per SFO, og kan nå opptil 1110 barn. Fram til mars 2020 ble det gjennomført kulturkarusell for 19 SFO-avdelinger med 24-30 barn med opptil 570 deltakere.

Friplassordninger, Bergen kulturskole

I arbeidet med å øke inkludering, involvering og deltagelse, tilbyr Bergen kulturskole friplasser. Kulturskolen har friplassordning for husholdninger med en dokumentert bruttoårsinntekt under 380.000.- Også husholdninger med kommunens aktivitetskort får friplass, men blir ikke prioritert slik ordningen praktiseres nå, men står på venteliste på lik linje med andre og får innvilget friplass ved opptak. Høsten 2019 hadde 12 av de som ble innvilget friplass aktivitetskort. I skoleåret 2018-19 var det 101 elever med friplass (ca. 115 elevplasser). I skoleåret 2019-20 er det 110 elever som har

friplass, totalt 127 enkeltplasser (noen har 2-3 elevplasser). Skolen har utleieordning av instrumenter og de aller fleste kulturskoleforstillingene er gratis og åpen for alle.

I det videre arbeidet med å nå flere barn og ungdommer, ser Kulturskolen flere områder som det kan jobbes mer med, men at et slik utviklingsarbeid vil kreve tilførsel av ressurser med øremerkede midler over tid, utover midler til å avhjelpe ventelister. Gjennom bedre kontakt med kulturarbeidere, administrasjon og ressurspersoner i lokalmiljøene som lærere, skoleledelse, helsevesen og frivilligheten, kan kulturskolen kartlegge og få lokal kunnskap om hva den aktuelle målgruppen er interessert i og trenger. En kan også se på moderasjonsordninger og opptak; for eksempel om søkere med aktivitetskort skal prioriteres, og jobbe med bredere markedsføring, ikke bare digitalt, men også i analoge flyers, aviser som Barn i byen, rekrutteringskonserter og utstillinger.

Kulturagentene er et fritidstilbud for 5. klassinger fra Loddefjord, Olsvik og Vadmyra skole. Kulturskolen ble invitert inn i dette prosjektet og det var planlagt at to kulturskolelærere skulle delta våren 2019. Grunnet koronasituasjonen ble planene utsatt. Av samme årsak ble også viktig markedsføring og synliggjøring av kulturskolens tilbud på sentrale skoler ut fra levekårsperspektiv, vanskelig å gjennomføre. Elever fra lavinntektsfamilier mistet verdifull kontakt med kulturskolelærere og undervisning. Noe fjernundervisning ble gjennomført. Der er ikke tall på i hvor stor grad situasjonen rundt covid-19 rammet elever fra lavinntektsfamilier mer enn andre elever.

Bergen offentlig bibliotek

Bergen offentlige bibliotek består foruten hovedbiblioteket i sentrum, av seks bydelsbiblioteker i Loddefjord, Ytre-Arna, Årstad, Fana, Åsane og Oasen i Fyllingsdalen. På tampen av 2019 ble det nye barnebiblioteket BibLab åpnet. Prosjektet `Å ta publikum med fra begynnelsen` legger vekt på brukerinvolvering og miljø og har invitert innbyggere til dialog i planleggingsfasen av de nye bibliotekene i Årstad og Laksevåg. Biblioteket på Laksevåg åpnet 1. desember 2020 i det tidligere kommunehuset på Laksevåg der det tidligere biblioteket lå. På Sletten har barn også deltatt i etableringen av BibLab i et gjenbruksprosjekt med støtte fra kommunens satsing på klimatiltak. Planen er over tid å slå sammen barnebiblioteket til et fullassortert Årstad bydelsbibliotek.

Tilgang til bibliotek handler om gratis muligheter til å lese bøker og delta på et mangfold av aktiviteter og arrangementer. Folkehelseoversikten finner ingen indikasjoner på at sosioøkonomiske forhold påvirker bruken av bibliotekene som kan tyde på at de har en viktig sosial utjevnefunksjon. Bibliotekene er kanskje den åpne arenaen som samler flest mennesker på tvers av både alder, bakgrunn og sosioøkonomisk status. Bibliotekene skal være en arena for livslang læring, samtale og debatt, et ressurscenter for foreldre, skoler og barnehager, en viktig vei inn i samfunnet for nye innbyggere og en sosial møteplass i lokalsamfunnet.

Antall besøkende i 2019 var totalt 1 427 149, som gav en samlet økning på 4, 7 % fra året før for hovedbiblioteket og bydelsbibliotekene. 2 430 arrangement ble gjennomført med til sammen 69 276 deltakere som tilsvarer en økning på arrangement og besøkende på henholdsvis 23% og 21 % fra 2018. Aktivitetene omfatter blant annet forfattermøter, faglige foredrag og samtaler, flere læringsaktiviteter og klassebesøk for barn og kurs i digitale ferdigheter og språkkafeer for voksne. Det er også avholdt 4 festivaler, en tospråklig fortellerfestival, en tegneseriefestival, en ungdomsfestival og en bibliotekfestival. Bibliotekene har mange samarbeidsprosjekt med andre aktører som Studentersamfunnet, Innvanderrådet i Hordaland, Universitetet, og Festspillene i Bergen.

I storsatsingen `Bokåret 2019` steg lån av bøker med 4 % til totalt 1 271 372 og for barn med over 10 % fra 2018. Barn lånte i 2019 hele 45 % av alle bøker, og på flere bydelsbibliotek er andelen boklån til barn opp mot 55 %. Biblioteket har også hatt mulighet for ekstra innsats i områder med

levelårsutføring med både statlig støtte fra Nasjonalbiblioteket og ved samarbeid innad i kommunen som Lesefrø i barnehager, læringsaktiviteter for barn i ferien, kulturkontorene og publikumsutviklingsprosjektet, samt nasjonale tiltak som Sommerles. Satsing på litteraturformidling og aktiviteter for barn viser svært gode resultater. (Årsrapport 2019 for Bergen offentlige bibliotek)

Fylkesmannens skjønnsmidler mot barnefattigdom

Bergen kommune mottar skjønnsmidler fra Fylkesmannen i arbeidet mot barn som lever i fattige familier fram til utgangen av 2020. Med disse midlene ble det i 2018 ansatt leder for publikumsutvikling i 60 % i to-års prosjektstilling i Byrådsavdeling for kultur, mangfold og inkludering og fattigdomskoordinator i ett-års 100% prosjektstilling fra desember 2019 i Byrådsavdeling for arbeid, sosial og bolig for å følge opp `Handlingsplan mot fattigdom med særlig vekt på barnefamiliers situasjon`. De øvrige midlene er brukt i tiltak direkte rettet mot barn og unge i publikumsutviklingsprosjektet.

Publikumsutvikling

Dette publikumsutviklingsprosjektet er rettet mot Fyllingsdalen og Laksevåg bydel med vekt på levelårsgrupper med mål om økt deltagelse og publikumsmangfold. Arbeidet er bredt anlagt og skal bidra til at flere finner frem til og føler seg velkommen i et kulturtilbud. Det handler om å gi barnefamilier innsikt og tilgang til kulturopplevelser, og da i første omgang i eget nærmiljø, med vekt på å skape økt engasjement, medborgerskap og lokaldemokrati. I forbindelse med prosjektet kartlegges også faktisk tilbud og bruk av kultur- og fritidstilbud hos barnefamilier gjennom

Barnefamiliepanelet ved Seksjon for strategi og analyse. Målet er å prøve ut og utvikle metodikk for hva som virker med overføringsverdi til nye prosjekter og andre bydeler og områder. Nedenfor beskrives piloter som er satt i gang i Bergen Vest i 2019-2020 som omfatter barn, mat og kulturopplevelser, aktivitetskoordinatorer på Elvetun og Damsgård skole, BoB-camp, bibliotekfordelskortet «Jeg er en superlåner», kulturagenter i Loddefjord og medvirkningsprosess i Loddefjord.

Barn, mat og kulturopplevelser

Målsetningen er å ta i bruk matglede og matkultur som strategi for å skape nye inngangsporter til opplevelse, kunnskap og fellesskap og prøve ut nye lavterskelarenaer for å nå ikke-brukere av fritidstilbud i bydelen. Piloten utføres i regi av Folkelig AS i Laksevåg bydel for 4.-7. trinn med smaksverksteder etter-skoletid på Damsgård skole og fra høsten 2020 også Loddefjord skole, pop-up verksteder i kjøpesentrene på Vestkanten og Laksevåg og nabolagskafe, samt skoleferiekurs på åpne møteplasser for barn og unge på Elvetun og Ungdommen hus på Laksevåg.

I 2020 ble tiltaket Loddisburgeren satt i verk for elever i mat- og helsefag på barneskoler i Loddefjord i tråd med kompetansemål i faget. Piloten ble organisert som en konkurranse med formål om å skape bevissthet og engasjement omkring bærekraftig og næringsrik mat, interesse for matkultur- og fellesskap, identitet og stolthet for egen bydel i samarbeid med stjernekokken Christoffer Haatuft. «Taco-burger» -vinneren deltok på årets Matfestival i september og når smittesituasjonen tilsier det blir det pop-up-verksteder på ulike arenaer og Smaksverksted på skoler med vinneren.

Pilotens styrker er at den prøver ut flere nye arenaer, nye samarbeidspartnere og plattformer for formidling, fremmer bydelstilørighet og har en god påmeldingsmodell. Gjennom samarbeid med lærere og prioriterte lister, når man de barna som trenger det mest. Med 6 åpne og 6 lukkede etter-

skoletidkursplasser skapes en sunn gruppedynamikk uten stigmatisering. I feriematkursene blir også barna tatt kjent med nærområdet sitt gjennom turer til Fysak og BUA-utstyrsordningen og mat ute i bydelens friluftsområder.

Fra 13. mars ble alle planlagte matkurs utsatt på ubestemt tid. Planlagte etter-skoletidkurs, samt åpne matkurs flyttes til høsten 2020, mens Loddisburgeren ble flyttet over på digital plattform våren 2020. Sommerferiematkursene gikk som planlagt i tråd med de nasjonale smitteverne-reglene.

Aktivitetskoordinatorer på Damsgård skole og Elvetun

Aktivitetskoordinatorene skal bidra til å skape meraktivitet i nærmiljøet og ny energi i og rundt Elvetun ungdomshus ved Vestkanten kjøpesenter og Damsgård skole. Pilotarbeidet handler om å bygge nye sosiale relasjoner og bro mellom offentlige, frivillige og ideelle aktører, styrke identitet og områdetilhørighet, kartlegge bydelens muligheter og utvikle tilbud for å bidra til lavterskel åpne og inkluderende aktivitetsrom.

Gjennom tilstedeværelse av trygge voksne tilrettelegger aktivitetskoordinatorene for nye lokale innganger til opplevelsesstilbud nedenfra og opp. Aktivitetsvertene fanger opp innspill fra barna om hva de har lyst til å gjøre, og arbeider samtidig med å senke terskelen for deltakelse, medvirkning og eierskap. Det er blant annet blitt fanget opp at flere gutter ønsker å starte matklubb, det er også startet opp frilek i helgene i gymsalen til Damsgård skole med minikafe for foreldre. Tilstedeværelsen åpner opp skolen for nærmiljøet på både kveldstid og i helgene. Det er innledet samarbeid med andre instanser, som Ny-Krohnborg kultursenter, for metode -og kunnskapsdeling.

BoB-Camp (sommerleir på biblioteket)

Sommercamp ble arrangert på hovedbiblioteket sommeren 2019 og 2020, samt på Landås bibliotek sommeren 2020 for barn i 5. trinn. Målsettingen er å tilby en meningsfull og aktiv sommerferieuke for barn som er hjemme i ferietiden på en arena som bidrar til både ny kunnskap og opplevelser. Sommercampene ble strategisk lagt til fellesferien med mål om å nå dem som ikke har andre ferieplaner. En sentral målsetning er også å gi barna bibliotek-kompetanse. Innholdet er variert; robotverksted, forfattermøter, tegneseriekurs, samt besøk på andre kulturinstitusjoner. Et sentralt mål er å styrke barnas bibliotektilhørighet ved å bli kjent med bibliotek-tjenesten, biblioteket som et opplevelsesrom og de som jobber der. I løpet av camp-ukene inviteres også familie og søsken til biblioteket.

Rekruttering skjer ved å bruke strategiske informasjonshjelpere for å nå barn i lavinntektsfamilier gjennom kontakt med organisasjoner som Kirkens bymisjon, Robin Hood huset, Aktivitetskortet i Bergen kommune, LIM på Sletten, Barnas Røde Kors, språktilbudene til biblioteket, Bonus Barn Melkeklassen, Bergen Moske med flere.

Bibliotekfordelskort i Loddefjord – «jeg er en superlåner»

Målsettingen er å skape nye innganger til biblioteket i nærmiljøet, både som en opplevelse- og kunnskapsarena. Gjennom tiltaket skapes ny motivasjon for å oppsøke sitt bibliotek sammen med familie. Piloten er ikke en lesekampanje med vekt på å økt lesekompetanse, men løfter frem en lavterskelarena hvor du kan komme på fritiden og få gode opplevelser. Alle kan bli en superlåner, du trenger ingen leseferdigheter og kompetanse for å bli med. Målgruppen er 1. trinn og piloten er prøvd ut på tre barneskoler i Loddefjord, Olsvik og Vadmyra og utvides til Oasen bibliotek fra høsten 2020.

Elevene får tildelt en bibliotek-kort-folder hvor de gjennom skoleåret blir superlåner ved å besøke

biblioteket og låne en bok sammen med familien. For hvert besøk samler barnet opp et klistremerke i folderen – etter fem besøk er klistremerkefolderen fylt opp og du er blitt en superlåner.

Også lån i det digitale biblioteket teller under koronautbruddet, i tillegg til bøker barna leser hjemme. Det er blitt sendt ut et nytt infoskriv, en superlånerhilsen, til lærerne om denne endringen, med eget brev som gis til elevene om at fem leste bøker også gir fem klistremerker og en premie som de kan hente på biblioteket; alle skoleelevene som har deltatt får utdelt en superlåner-t-skjorte.

Kulturagentene i Loddefjord

Målet er å gjøre barna kjent med bydelen og nærmiljøet sitt og gjennom deltagelse inspirere dem til å ta del i det som skjer. Grunntanken ved piloten er å skape lokal identitet og engasjement, og la barna både oppdage og få et eierskap til tilbud som skjer i eget nærmiljø (medvirkning og demokrati) og utvide sin radius. Klubbdeeltakerne skal bli bydelseksperter og ambassadører som inviterer andre barn med på oppdagelser og opplevelser i nærmiljøet sitt.

I kulturagentklubben får barn på 5.trinn i Loddefjord mulighet til å utforske og oppsøke ulike tilbud i egen bydel og bli nærmiljøeksperter. Tilbudet utvides til Fyllingsdalen fra høsten 2020 med møtested på Magneten i Fyllingsdalen.

Tidligere agenter blir invitert med videre i Kulturagentene som assistenter og ambassadører. Den 6. februar 2020 stilte 29 barn opp til Design thinking-prosess med vekt på drømmebydelen ledet av Håvard Legreid fra Bergen Off. Bibliotek, Bergen Arkitekthøgskole og Vill Urbanisme.

Som en konsekvens av pandemien, ble det etablert en Facebook-side for Kulturagentene hvor tips til aktiviteter blir annonsert. Den samme informasjon går også ut via epost da flere av foreldrene ikke hadde FB-konto. En sommerutgave av Kulturagentene i ble arrangert i uke 28 i tråd med myndighetenes smitteverntiltak.

Medvirkningsprosess i Bergen Vest

Dette er et samarbeid mellom Byrådsavdeling for kultur, mangfold og likestilling og Områdesatsningen i Byrådsavdeling for arbeid, sosial og bolig der en ønsker å eksperimentere med metoder for borgerdialog, involvering og medvirkning. Gjennom en arbeidsprosess blir både «stakeholders» og barnefamilier invitert og involvert til å stille spørsmål om bydelen Loddefjord, kvaliteter, opplevelser og muligheter og nye former for fellesskap. Arbeidsprosessen skal føre frem til konkrete tiltak som kan fremme kontaktflater og deltagelse, og gi ny kunnskap om medvirkning og dialog, som kan overføres til andre bydeler. Gjennom medvirkningsprosessen vil man få direkte kjennskap til kultur/aktivitetsbruk blant barn og unge, barrierer og utfordringer knyttet til deltagelse og hvordan endringer og nye vaner hos publikum kan skapes.

Arbeidsprosessen er planlagt som workshop som består av ulike faser og ledes av Lisa Baxter fra «Experience Business»:

1. fase: arrangere en workshop med 8 digitale seksjoner med «stakeholders» i Loddefjord – miljøarbeidere, lærere, idrettsledere, helsearbeidere, kulturaktører etc.
2. fase: Invitere barnefamilier inn i workshop (sted: Elvetun).
3. fase: Iverksettes ulike tiltak som er basert på de to workshopene.

Sentrale spørsmål vil være hvordan en kan legge til rette for samfunnsdialog og skape prosesser rundt medvirkning og engasjement hos familier i Loddefjord, få direkte kjennskap til kultur/aktivitetsbruk blant barn og unge, barrierer og utfordringer knyttet til deltagelse og hvordan

endringer og nye publikums-vaner kan skapes. Den planlagte workshopen i april 2020 er utsatt og en digital workshop-serie er under planlegging med Isa Baxter med oppstart i september 2020.

Fattigdomskoordinator

Fattigdomskoordinator ble ansatt i desember 2019 for oppfølging av `Handlingsplan mot fattigdom med særlig vekt på barnefamiliers situasjon` og etablering av nye tiltak. Planen favner bredt med tiltak på mange områder av kommunen sitt arbeid og det er etablert ressursgruppe på tvers av byrådsavdelinger og etater.

Handlingsplanen viser også til at fattigdomsproblematikken skal ivaretas gjennom kommunal overordnet planlegging, at en skal øke kompetansen om fattigdom og legge tilrettelegge for økt informasjon om de forskjellige velferdsordningene og om det øvrige kommunale tilbudet.

Frivillighet

Bergen skal være en foregangs-by for frivilligheten. Frivillige organisasjoner er et verdifullt supplement til offentlige tilbud og bidrar til mer mangfoldig Bergen. Kommunen vil styrke samarbeidet og stimulere utviklingen i tråd med mål og strategier.

Byrådet bidra til å videreutvikle frivilligheten og den verdifulle innsatsen til ansatte og frivillige medarbeidere i ulike organisasjoner. Frivillighet er en helsefremmende bærebjelke i samfunnet. Derfor vil byrådet sikre Frivilligsentralene gode rammevilkår og sikre at de skal disponere lokaler til utlån for både etablert organisasjonsliv og uorganiserte initiativer, og at det skal tilbys en bredde av funksjoner i utlånslokalene. (Politisk plattform 2019-2023)

En egen Plan for frivillighet er vedtatt av bystyret i 2015 som skal styrke frivillighetens posisjon i kommunen. Planen er et resultat av innspill fra frivilligheten selv og kommunen på tvers av fagfelt. En del utfordringer peker seg ut både når det gjelder samarbeid mellom kommunen og frivillige lag og organisasjoner og mer generelle forhold. På bakgrunn av det er det valgt ut noen områder som Bergen kommune vil satse mer på gjennom tiltakene i planen. Dette er blant annet å øke tilgjengeligheten til kommunale lokaler og møteplasser, jobbe for økt rekruttering av frivillige, og i tillegg synliggjøre frivillig innsats og aktivitet gjennom kommunale kanaler.

Møteplasser

To av tiltakene i handlingsplan mot fattigdom fra 2016 er å videreføre ordningen med gratis bruk av lokaler for barn og unge og øke tilgjengeligheten for til kommunale møteplasser for frivilligheten. Bergen kommune har i dag utstrakt gratis utleie av kulturlokaler til frivillige organisasjoner gjennom de lokale kulturkontorene. Gjennom «Aktiv kommune» kan organisasjoner, lag og enkeltpersoner reservere plass i kommunale kulturbygg, både til enkeltarrangement og regelmessige aktiviteter. Her er også oversikt og informasjon om bygg og anlegg som leies ut av Idrett og Bymiljøetaten. Skolelokaler og idrettsanlegg kan også benyttes på ettermiddagstid og i helgene gjennom en egen ordning med tilsynsvakter. Antall timer med tilsyn varierer noe mellom skolene etter aktivitetsnivå og tilgjengelige, egnede idretts arealer/funksjoner i skoleanlegget.

Frivillighetsutvalget

Frivillighetsutvalget er et selvstendig utvalg med egen ledelse og sekretariat fra Bergen kommune og representanter fra 15 organisasjoner og møtes to ganger i året. Utvalget skal styrke frivillighetens kår gjennom dialog og gi kommunen mer kunnskap om både endringer og utfordringer, og dermed

kunne innrette kommunens virkemidler på en måte som tjener frivilligheten på best mulig vis. Temaer som blant annet tas opp er hvordan å styrke det frivillige arbeidet i Bergen, rekruttering, samarbeid med kommunen og samarbeid på tvers av frivillige organisasjoner. Tilskuddsordninger

Økonomi og ressurser er ofte en utfordring, og Bergen kommune gir i dag utstrakt økonomisk støtte til frivilligheten gjennom tilskuddsordninger fordelt på flere byrådsavdelinger. Bergen kommune vil arbeide for å gi mer forutsigbare rammebetingelser for frivilligheten, og ytterligere forenkling og samordning av tilskuddsordninger øremerket til frivillig aktivitet. I forbindelse med pandemien er det gitt flere ekstraordinære tilskudd, blant annet til sommerferieaktiviteter.

Mange arenaer for frivillig arbeid

Frivillig arbeid er en drivkraft i samfunnet som kan skape engasjement og synergier utover det den enkelte gir og får av tjenester, og et utall aktører bidrar på ulike vis.

Frivillighet Norge står bak nettstedet Frivillig.no som ble lansert i desember 2015. Frivillighet Norge er et samarbeidsforum for over 300 frivillige organisasjoner og eies av disse. Nettstedet er støttet av Kulturdepartementet og Oslo Kommune, men fungerer som en lokal portal på nasjonalt plan der man kan søke på sin kommune eller sitt fylke og få en god oversikt over organisasjoner lag og foreninger i lokalmiljøet. Nettstedet er en oppslagstavle for frivillige oppdrag og kobler organisasjoner og lag med nye frivillige. Frivillige organisasjoner, frivilligsentraler, menigheter og kulturfestivaler kan legge ut frivillige oppdrag og folk kan finne noe de har lyst til å bidra til.

Formålet er å gjøre det enklere for organisasjoner å finne folk og enklere for folk å finne frivillige oppdrag. Rekrutteringsverktøyet er gratis å bruke, og i 2019 ble det formidlet over 21.000 meldinger fra folk som ville bli frivillige på nettstedet. Det er over 2500 organisasjoner, lag og foreninger som har registrert seg og er med på å synliggjøre den lokale frivilligheten når folk søker på sitt fylke eller kommune. 61 prosent av Norges befolkning er allerede involvert i frivillig arbeid på et eller annet plan.

Idrett og frivillighet

Idrettsfrivilligheten står i en særstilling i Norge, både med tanke på størrelse og stabilitet over at i perioden 1998 til 2014 utførte 40% av de frivillige i Norge sitt arbeid innenfor en idrettsorganisasjon. Likevel er det i idretten at man finner de største skillene på hvem som blir frivillig. Idretten tiltrekker seg i hovedsak flere yngre mennesker, flere menn og flere med barn som frivillige. For mange oppleves frivillig arbeid i et idrettslag som en inkluderende arena, samtidig kan forventning om deltakelse som foreldre oppleves som en belastning. Frivillighet Norge oppfordrer til å tenke nytt når det gjelder rekruttering av for eksempel foreldre med voksne barn som fortsatt ønsker å bidra eller de som har et hjerte for idretten.

Frivillighetssentraler

I Bergen er noen frivillighetssentraler kommunalt driftet, enda flere i regi av andre aktører. Frivilligsentralene legger til rette for gode, åpne møteplasser som formidler kontakt mellom mennesker og drives ut fra lokale forutsetninger og behov. Frivilligsentralene er åpne for alle, og jobber for å inkludere alle som har lyst til å delta i ulike former for frivillig arbeid og ikke minst å legge til rette for å sette i gang aktiviteter. Sentralene er ofte bindeledd mellom frivillige ildsjeler, lag/foreninger og det offentlige. Tilbudet er variert. Noen har hovedvekt på aktiviteter for eldre gjennom senioruniversiteter, besøk og praktiske tjenester, datakurs og strikkekafeer. Andre har mer vekt på for eksempel kunst, ulike aktiviteter for barn og unge, organiserer natteravner, maritime opplevelser, språktrening - og kurs, turgrupper og bærekraftige liv eller kombinasjoner av disse.

Tros- og livssynssamfunn

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn Bergen (STL) er en paraplyorganisasjon med 18 tros- og livssynssamfunn som medlemmer. STL arbeider for likebehandling av tros- og livssynssamfunn i Norge og fremme respekt, forståelse og dialog mellom disse. STL Bergen sitter i Bergen kommunes Frivillighetsutvalg på vegne av tros- og livssynssamfunnene.

STL har nylig ferdigstilt en rapport om tros- og livssynsmangfoldet i Bergen. Det er totalt 132 tros- og livssynssamfunn virksomme i Bergen. Av disse er 108 kristne og 8 muslimske. 44 samfunn kan karakteriseres som migrantsamfunn med en overvekt av medlemmer med innvandrerbakgrunn. Hele 27 av disse er kristne migrantmenigheter. (Tros- og livssynsmangfoldet i Bergen og omegn, 2020) De mange tros- og livssynssamfunnene utgjør en stor og viktig del av den frivillige innsatsen i Bergen. De fleste bidrar med mye mer enn forkynnelse og trosopplæring for å bygge fellesskap, støtte opp under integrering og motarbeide ensomhet. Noen eksempler er speider, åpne barnehager, kultur- og språkskole for barn og ungdom, besøkstjenester for syke og eldre og kulturelle tiltak som kor, band, dans og drama.

Noen eksempler på frivillig innsats

Det vil være for omfattende å gi en utfyllende oversikt over den frivillige innsatsen i Bergen, men nedenfor følger noen eksempler på aktører innen feltet for å gi et bilde av noen av tjenestene som ytes og samarbeidet mellom ulike instanser.

Bergen Røde Kors, aktiviteter for barn og unge

Røde Kors i Bergen har over 1000 frivillige og 40 ulike aktiviteter, mange av disse er tilbud for barn og unge. Aktivitetene er gratis, åpne for alle, og med mål om å nå ut til de som trenger det mest. Bergen Røde Kors har et bredt lokalt samarbeid med offentlige myndigheter, frivillige organisasjoner og andre aktører som møter barn og unge. Blant disse er samarbeidet med skoler, rådgivere, skolehelsetjenesten og lærere er en viktig del. Ungdomshuset Fellesverket er en del av SLT-samarbeidsutvalget i sentrum, hvor aktører som Utekontakten, Politiet, Kirkens Bymisjon, Barnevernvakten og andre som driver tilbud for ungdom deltar og utveksler erfaringer, skaper nettverk og samarbeid på tvers. Aktivitetene som drives for barn og unge i Bergen Røde Kors er støttet økonomisk fra næringsliv, egen organisasjon og det offentlige, blant annet gjennom ulike tilskuddsordninger i Bergen Kommune.

Fellesverket

Fellesverket er et aktivitetshus for ungdom sentralt plassert i Bergen sentrum. Fellesverket er et positivt tiltak som forteller historier om mestring, læring, inkludering og inspirerende aktiviteter for og med ungdom. Møteplassen er gratis, uten påmelding eller binding - for alle ungdommer mellom 13 og 25 år. I 2019 hadde Fellesverket over 6000 besøk og mer enn 1000 unike ungdom deltok i aktiviteter på huset. Det er ca. 52% jenter og 48% gutter som besøker Fellesverket. Det er et mangfoldig ungdomsmiljø med stor variasjon i bakgrunn og miljø. Gjennomsnittlig er ungdommene som besøker Fellesverket mellom 15-19 år. Det er flest besøk fra bydelene Bergenhus, Fyllingsdalen, Årstad og Laksevåg, samt fra utenforliggende kommuner.

Foruten å være en møteplass for ungdom, er også Fellesverket i Bergen base for oppvekstaktivitetene i Bergen Røde Kors: Røde Kors Ungdom, Kuben, Kompis, Gatemegling, Arbeidstrening, Leksehjelp, og Barnas Røde Kors.

Gatemegling: Dialog og konflikthåndtering

På Fellesverket kan ungdom få kurs i dialog og konflikthåndtering gjennom Gatemegling. Ved å delta på Gatemegling får ungdommene mulighet til å lære seg verktøy til å håndtere egne og andres konflikter på en ikke-voldelig og konstruktiv måte. Slik skal ungdom bli rustet til å bli «fredarbeidere» i sine egne miljøer. Ungdom kan også få muligheten til å bli ungdomsinstruktører i Gatemegling med utvidet kursing og praksis i aktivitet.

Arbeidstrening: Unge miljøarbeidere

Fellesverket tilbyr arbeidstrening for ungdom. Her har de mulighet til å få verdifull erfaring og arbeidstrening som kan bidra til å styrke deres CV, få gode referanser og gjøre ungdommene mer attraktive på arbeidsmarkedet. Gjennom arbeidstreningen vil ungdommene få opplæring i dialog- og konflikthåndteringsverktøy, Røde Kors førstehjelp- og psykososialt førstehjelpskurs samt praksis som unge miljøarbeidere på Fellesverkets ungdomsaktiviteter. Ungdommene blir veiledet og fulgt opp av frivillige og ansatte gjennom sin praksis.

Røde kors ungdom

Røde kors ungdom er lokalforeningens ungdomsorganisasjon. Det er unge frivillige som driver aktivitet for unge i alderen 13-25 år, og med en fast plass i styret til lokalforeningen er rådgivende for ungdomsspørsmål i Bergen Røde Kors. De jobber aktivt med holdningsskapende arbeid og politisk påvirkning med vekt på ung helse, møteplasser, inkludering og fritid. De driver også aktivitetene Kuben og Kompis som er gruppe- og koblingsaktiviteter for- og med ungdom.

Leksehjelp

Leksehjelpen er et åpent og gratis tilbud for elever fra 10. klasse og videregående skole som trenger hjelp til skolearbeid eller bare et godt sted å jobbe med leksene. Elevene kan komme og gå som de vil, og får tilbud om mat hver gang. Leksehjelpen tilbys hver ettermiddag mandag til torsdag på enten Fellesverket, Bergen offentlig bibliotek eller Fyllingsdalen videregående skole.

Barnas Røde kors (BARK)

BARK er et gratis fritidstilbud for alle barn mellom 6 og 13 år, og har aktiviteter i bydelene Fyllingsdalen, Sletten, Bergenhus, samt på Krisesenteret og Barneklubben. BARK Pluss er tilbud om aktiviteter i skoleferie og helgeturer.

Jentegrupper

Jentegruppene er et fritidstilbud til jenter med minoritetsbakgrunn på 5. – 7- trinn på i regi av skolehelsetjenesten og utøves i samarbeid med frivillige fra Røde Kors. Det er grupper på Slettebakken skole, Fridalen skole og Ny-Krohnborg skole som møtes en gang per uke. Gruppene skal legge til rette for enda bedre trivsel for jentene i skolen, økt integrering i skolemiljøet, styrke egenomsorg og mestring, motivere til økt fysisk aktivitet og styrke samarbeidet mellom hjem og skole. Aktivitetene varierer fra fysisk aktivitet, matlaging til kulturopplevelser og ulike utflukter.

Sommerskole

Sommerskolen er gratis tilbud i yrkesrettet og studie-rettet matematikk som arrangeres de to første ukene av sommerferien for elever og lærlinger i offentlig videregående opplæring i samarbeid med Vestland Fylkeskommune.

Kirkens Bymisjon i Bergen

Kirkens Bymisjon har en rekke tiltak innen oppvekst og mangfold, arbeid og kvalifisering, migrasjon og selvhjelp, gatenært rusarbeid og åpen kirke der hundrevis av frivillige er en av bærebjelkene som bidrar til å gjøre en forskjell for mennesker i mellomrommene for øvrige hjelpetjenester.

Kirkens Bymisjon i Bergen finansierer sin virksomhet gjennom tilskudd fra kommunen, oppdragsavtaler, nasjonale tilskuddsordninger og en lang rekke bidragsytere innen næringsliv, kirke og private givere. TV-aksjonen `Mindre alene sammen` (2018) ga Kirkens Bymisjon mulighet til å etablere flere nye tiltak i Bergen.

Oppvekst og mangfold

Kirkens Bymisjon tilbyr en rekke tiltak for barn, ungdom og familier: Åpne, flerkulturelle møteplasser, helgetilbud og ferie- og fritidsaktiviteter, kurs, individuell oppfølging samt gratis utlån av fritidsutstyr. De tilrettelegger for trygge samvær og alternative skoletilbud. Kirkens bymisjon har nært samarbeid med kommunale og frivillige aktører og deltar i ulike samarbeidsfora.

Bamsehiet er et gratis tilbud i regi av Kirkens Bymisjon til barn i alderen 4 til 12 år i følge med foreldre eller andre omsorgspersoner med lokaler i både Bergen sentrum og på Slettebakken. Her tilbys lek, aktiviteter og middag to dager i uken, samt åpen lørdagskafe på Krohnhagen kafe og veksthus, turer gjennom året og ferie om sommeren. I 2019 var 136 barn fra 90 ulike familier innom. Rundt halvparten av de som kommer er norske. Resten kommer fra 18 forskjellige land og er en viktig møteplass for innvandrere og norske. I tillegg er det to åpne barnehager i de samme bydelene for foreldre og barn fra 0 – 6 år. Språkstien Åpen barnehage på Slettebakken hadde besøk av 361 ulike barn og Sentrum Åpen barnehage hadde 453 ulike barn der omtrent 50% var norske familier. 78 ulike land var representert i de to Åpne barnehagene.

Home-Start Familiekontakten (HSF) er et familiestøtteprogram hvor frivillige besøker små-barnefamilier med minst et barn under skolealder, 2-4 timer i uken i et halvt år. Det arrangeres også flere foreldreveiledningskurs gjennom året på flere språk.

Ungdomstiltaket V13

V13 er en rus- og kriminalitetsforebyggende arena og et sosialfaglig og pedagogisk supplement til offentlige tjenester for ungdommer mellom 13 og 18 år i sentrum og i Årstad bydel. Ungdommer får mulighet til å oppleve fellesskap, tilhørighet. Relevante aktiviteter og temaer og tillitsskapende og trygg relasjonsbygging skal danne grunnlag for motivasjon til å mestre mange aspekter i livet. I 2019 hadde V13 3870 besøk fra 351 unike ungdommer fra 43 land. V13 er delt i åpne møteplasser, fritidsaktiviteter og skolerelaterte tilbud og har 23 frivillige som hjelper med å få det hele til å fungere.

Åpen møteplass på V13

V13 har Åpen Helg om kveldene fredag til søndag og samarbeider med Utekontakten, barnevernvakten, Ungdomspatruljen Bergen politistasjon, Møhlenpris idrettslag, Fysak og Fellesverket fra Røde kors. Dette er tiltakets klart største arena med opp mot 100 besøk hver helg.

Fritidsaktiviteter på V13

Andre aktiviteter i løpet av uken er Jentekveld med 15 jenter fra Årstad bydel hvor tema er ungdoms- og jenteutfordringer som fattigdom og sosial kontroll. Jentegruppen samarbeider med Fridalen skole og Gimle skole. Generasjonsmøter som er en relasjonsarena mellom enslige mindreårige flyktninger og pensjonister som blant annet gjør lekser sammen. Generasjonsmøter samarbeider med

Barnevernstjenesten EMF og Domkirkeboligene. Vi har en Friluftgruppe med 10 ungdommer som er en aktivitets- og samhandlingsgruppe for ungdom som ikke har fritidsaktiviteter blant annet på grunn av fattigdom. Aktivitetsgruppen samarbeider Bergen svømme Club og Bergen og Hordaland turlag Skolerelaterte tilbud på V13

Alternativ skoledag er et tilbud for ungdomsskole-elter i samarbeid med skolen på Rothaugen, Holen skole, Gimle skole. Dropp-stop er en motivasjons- og mestringsarena for ungdommer som enten har droppet ut av videregående skole, ikke har fått seg en plass eller er i fare for å droppe ut i samarbeid med oppfølgingstjenesten (OT) i Fylkeskommunen, barnevernstjenesten EMF, Årstad VGS samt diverse arbeidstiltak internt i Kirkens Bymisjon.

Skattkammeret

Skattkammeret er en ny utlånsentral for utstyr til idrett i sentrum og er en del an BUA- nettverket slik som de kommunale utlånsentralene på Melkeplassen og Vestkanten Storsenter. Utlånsentralen åpnet i august 2019 er tilgjengelig for privatpersoner, barnehager og skoler og er flittig brukt. Skattkammeret er åpen fem dager i uken og bemannet av en ansatt og frivillige medarbeidere. Utstyret kan lånes i én uke av gangen, og alt utstyr kan reserveres inne på bua.io. De som skal låne sportsutstyr må registrere en låneprofil, på samme måte som på et bibliotek.

Nytt i 2020 er at en ønsker å legge til rette for barnebursdager selv om familien bor trangt eller har dårlig råd. Bergen kommune har ulike lokaler som kan lånes, og Skattkammeret kan bidra med leker og ulikt aktivitetsutstyr. Skattkammeret har kjøpt en varebil med støtte fra SR-bank som skal fylles opp med vintersportsutstyr, kjøre rundt til skoler som skal arranger e skidager og lignende, og låne ut ski til dem som mangler utstyr.

Arbeidsrettede tiltak

Kirkens bymisjon legger til rette for at mennesker som står utenfor det ordinære arbeidsliv skal få økt tro på seg selv, og nye muligheter i arbeidslivet. Gjennom verkstedene Pedalen, Re:tro tekstilverksted, Krohnhagen kafè og kaffebrenneriet Bønner tilbys helhetlige og individuelt tilpassede arbeidsrettede tiltak. 25 personer fikk i 2019 tilbud om arbeidsforberedende trening (AFT).

Migrasjon og selvhjelp

Empo Flerkulturelt Ressurssenter tilbyr sosiale møtesteder, kurs og rådgivning, foreldreveiledning, språktrening og arbeidspraksis for kvinner og menn med innvandringsbakgrunn. Prosjektet «Språk, jobb og samfunn» tilbyr aktivisering og arbeidslivstrening til personer med innvandrerbakgrunn, som har vært utenfor arbeidslivet i lang tid eller står i fare for ikke å komme i arbeid i framtiden.

I Veiviser settes sammen grupper på tre og tre bestående av; en som har bodd i Norge i kort tid, en som har bodd i Norge i hele sitt liv og en person med migrasjonsbakgrunn som vet hva det vil si å være ny i landet. Målet er å bli kjent, lære av hverandre, få et utvidet nettverk, gjøre ting sammen, praktisere norsk og bedre forstå de norske samfunns-kodene. I Batteriet gir en bistand til personer og organisasjoner som selv jobber mot ekskludering.

Akutt overnatting og sanitært tilbud for tilreisende migranter

Et annet mål i handlingsplan mot fattigdom fra 2016 var å opprette samarbeid med frivilligheten i Bergen for etablering av et sanitært tilbud for tilreisende arbeidssøkende migranter, bostedsløse og tiggere. Tilbudet med dusj, toalett og klesvask ble etter anbudskonkurranse etablert i 2017 i samarbeid med Kirkens bymisjon tilknyttet deres akutte overnattingstilbud for fattige tilreisende.

Robin Hood Huset

Stiftelsen Robin Hood Huset har som formål å drive Robin Hood Huset som et rusmiddelfritt og livssynsnytralt møtested for økonomisk vanskeligstilte i Bergen. Robin Hood Huset skal være en arena for sosiale aktiviteter, likemannsarbeid og sosialpolitisk interessearbeid som kan bidra til å fremme brukernes sosiale nettverk og velferd.

Robin Hood Huset har et velfungerende samarbeid med mange offentlige, private og ideelle aktører. Blant annet omfatter det koordinering og erfaringsutveksling med andre organisasjoner, rabatt- og støtteordninger med lokalt kultur- og næringsliv, praksisplassering av studenter og arbeidssøkere gjennom utdanningsinstitusjoner og NAV og kunnskapsbygging og deling med statlige og kommunale organer. Stiftelsen mottar tilskudd til drift fra Bergen kommune, flere nasjonale støtteordninger, Kavli-fondet og flere privatpersoner, stiftelser og selskaper.

I løpet av 2019 har stiftelsen engasjert 174 frivillige, henholdsvis 121 kvinner og 53 menn i kortere perioder eller gjennom hele året. Hver uke legges det i gjennomsnitt ned 240 timer frivillig arbeid tilknyttet kafédrift og henting av matvarer fra butikker som samarbeider med Robin Hood Huset. Frivillige kurs- og workshopholdere legger i gjennomsnitt over 90 timer frivillig arbeid i uken. Frivillige bidrar også med nærmere 26 timer frivillig arbeid til drift av familietilbud, bytteloftet for klær, tolking og andre aktiviteter. På årsbasis utgjør innsatsen fra frivillige totalt over 16.000 timer eller nærmere av 9,5 årsverk ubetalt arbeid.

Alle tilbud på huset er gratis. Robin Hood Huset fungerer som en viktig møteplass for mange med en vanskelig økonomisk situasjon og benyttes av et vidt spekter av grupper; pensjonister, uføretrygdede, sosialhjelpsmottagere, arbeidsinnvandrere, flyktninger, asylsøkere og andre. Robin Hood Huset holder åpent mandag – fredag kl. 09.30 – 16.00 året gjennom. Det er ikke medlemskap eller registrering av brukere av huset, men antall besøkende telles på daglig basis, og ifølge disse tallene var det gjennomsnittlig 540 besøkende per uke. For prosjekt «Fritids- og ferieaktiviteter for barnefamilier på Robin Hood Huset» er det etablert en interessentliste over foreldre som mottar ukentlige eposter med informasjon om tilbudet, som i 2019 hadde 311 oppføringer.

Huset i Magnus Barfotsgate har kafé i 1. etasje, kontorer, datarom og salong i 2. etasje, kontorer og undervisningsrom i 3. etasje, samt en loftsetasje med bytte-loft for klær. På Robin Hood Huset kan man treffe andre over en kopp kaffe eller te, og lese dagens aviser. Hver morgen serveres det varm havregrøt til frokost, og det tilbys varm eller kald lunsj og frisk frukt hver dag.

Datamaskiner med internett og et bibliotek kan benyttes av alle. Telefon og kopimaskin lånes ut til besøkende når de søker jobb, bolig eller i forbindelse med kontakt med hjelpeapparatet. Det er også mulig å få profesjonell veiledning innen blant annet juridiske problemstillinger, velferdssystem og arbeidsliv. Huset fungerer også som en arena for selvhjelp i form av erfaringsutveksling og kunnskapsformidling mellom brukerne. På gruppe-/undervisningsrommet arrangeres det norskkurs, engelskkurs, spanskurs og andre aktiviteter, og brukere av huset kan organisere aktiviteter etter nærmere avtale. Jobbsøkerveiledning drives av frivillige medarbeidere i tillegg til CV- og jobbsøkerkurs.

Hver helg drives en åpen familiekafé hvor foreldre kan treffes til sosialt samvær mens barna deltar i organiserte aktiviteter, i tillegg organiserer Robin Hood Huset gratis aktiviteter og utflukter for barnefamilier hver helg og i skoleferiene. Huset har diverse hobbyutstyr til aktiviteter, samt en del skjønnlitteratur for hjemlån. Robin Hood Huset tilbyr også lån av lokaler til andre organisasjoner og legger til rette for gruppebaserte aktiviteter, både i og utenfor Robin Hood Husets ordinære åpningstider.

Matsentralen Vestland

Matsentralen Vestland er en ideell forening som fordeler overskuddsmat fra produsenter, serveringssteder og matvarekjeder, og videreformidle denne via ideelle organisasjoner til vanskeligstilte mennesker i Bergen og omegn. Matsentralen bidrar til å bedre kosthold og helse, redusere ulikhet og matsvinn og fremme FN's bærekraftsmål som ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng. Sentralen ble stiftet av Kirkens Bymisjon, Røde Kors, Robin Hood Huset, Frelsesarmeen og Blå Kors høsten 2017. Driften finansieres av støttemidler fra det offentlige (kommune og stat), dagligvarebransjen og ulike midler gitt av støttespillere som Gjensidigestiftelsen, Kavli-fondet, Sparebanken Vest, Grieg Foundation med flere i tillegg til private givere.

Matsentralen Vestland omfordelte i 2019 411 tonn mat fra matindustrien til 56 ideelle organisasjoner med omtrent halvparten innen rusomsorg og resten til vanskeligstilte generelt. Dette utgjør 822 000 måltid. Behovet for mathjelp i samfunnet øker og prognosene for 2020 viser en økning på 20 % og omfordeling av 500 tonn mat. Å skaffe nok mat er imidlertid utfordrende, og etterspørselen er større enn tilbudet ved sentralen. Matsentralen har, i samarbeid med Robin Hood huset, Blå Kors, Frelsesarmeen, Røde Kors, og Bergen kommune bidratt til at vanskeligstilte i karantene/isolasjon under pandemien har fått levert matkasser hjem på døren. Bergen kommune har også gi midler til supplering av matkassene etter behov.

Matsentralen baserer sin drift i stor grad på frivillighet. Seks personer jobber ukentlig som frivillige på sentralen og de fleste organisasjonene som henter mat og fordeler maten videre er også basert på frivillig innsats. I samarbeid med Kriminalomsorgen tilbys tiltaksplasser der mennesker under soning kan utøve samfunnstjeneste og i tillegg arbeidstrening – og utprøving.

Våren 2020 ble det med økonomisk støtte fra Grieg Foundation, satt i gang et skoleprosjekt for 6. klassetrinnet i Bergen Kommune til en «Bærekraftsamling» i Matsentralens lokaler med vekt på matsvinn og fattigdom. Samlingene har fått positive tilbakemeldinger og det er ønskelig at dette blir et fast innslag på 6. klassetrinn og at det kan tilbys kommende skoleår når smittevernstiltak tillater det. Videre jobbes det med synliggjøring og markedsføring av sentralen gjennom presse, sosiale medier og deltakelse Matfestival og Gjenbruksdagen til BIR og Bergen kommune i 2019 for å informere om matsvinn og fattigdom og at leverandører kjenner til og husker på Matsentralen når de har varer de ikke får solgt.

Bursdagskasser til vanskeligstilte barnefamilier er et annet viktig tiltak for å unngå utenforskap der snop, brus og bakverk som Matsentralen får inn, settes av i egne kasser til dette formålet. Disse distribueres til familier som trenger bistand via organisasjonene som henter mat fra sentralen.

Referanser

Aktuelle meldinger og planer

Politisk plattform 2019-2023 (Bystyresak 17/19))

Kommuneplanens samfunnsdel, Bergen 2030 (Bystyresak 165/14)

Handlingsplan mot fattigdom med særlig vekt på barnefamiliers situasjon (Bystyresak 294/16)

Statusrapport for handlingsplan mot fattigdom med særlig vekt på barnefamiliers situasjon (Bystyresak 137/19)

Kunnskapsgrunnlag for sosialtjenesten 2019 (Bystyresak 199/20)

Omlegging av sosialhjelpssatser til nivå som følger SIFOs referansebudsjett (Bystyresak 200/20)

Handlingsplan for arbeid og aktivitet for rusavhengige 2019-2022 (Byrådssak 135/19)

Områdesatsing i Bergen kommune (Bystyresak 178/17)

Forprosjekt områdesatsing i Loddefjord og Olsvik (Bystyresak 1231/19)

Handlingsplan for arbeid og aktivitet for rusavhengige 2019-2020 (Byrådssak 135/19)

Skolebruksplan 2016-2030 (Bystyresak 165/16)

Boligmelding 2014-2020 (Bystyresak 9/15)

Handlingsplan for 250 flere kommunale utleieboliger 2017-2021 (Bystyresak 44/17)
Handlingsplan for fortykning av den kommunale boligmassen (Bystyresak 183/17)
Sammen for kvalitet – lek og læring. Kvalitetsutviklingsplan for kommunale barnehager i Bergen 2018-2021 (Bystyresak 12/18)
Idrettsbyen- aktiv og attraktiv for alle (Bystyresak 73/17)
Kulturarenaplan 2119-2030 (Bystyresak 238/17)
Plan for frivillighet (Bystyresak 33/15)
Statusrapport vedrørende tiltak knyttet Fylkesmannens skjønnsmidler mot barnefattigdom i 2019.

Kilder

Forskning, rapporter og kunnskapsoppsummeringer:
Aaberge, R., Langøren, A., & P.Lindgren (2017), The distributional impact of public services, SSB.
NOVA NOTAT 2/19. Barnefattigdom og barn i lavinntektsfamilier.
Gjerløw Aasland, S. (2019) Det trengs en landsby, Res Publica.
Bøe, Tormod (2015) Sosioøkonomisk status og barn og unges psykologiske utvikling: Familiestressmodellen og familieinvesteringsperspektivet, Helsedirektoratet.
Skaperglede og deltakelse (2016), Bergen kommune.
Årsrapport Bergen offentlige bibliotek (2019), Bergen kommune.

Offentlige utredninger
FNs bærekraftsmål
FNs barnekonvensjon
Barn som lever i fattigdom, regjeringens strategi (2015 – 2017)
Folkehelseoversikt – levekår og helse i Bergen 2019

Internettider

<https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/okonomi-og-levekar-for-lavinnteksgrupper-2019>
https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnefattigdom/#/1201&1601&1103&0301
<https://www.ssb.no/345931/barn-i-lavinntekts-husholdninger>
<https://frivillig.no/>
<https://www.samfunnsforskning.no/aktuelt/nyheter/2019/betydelig-sosial-mobilitet-blant-etterkommere-i-no.html>
<https://norskpublikumsutvikling.no/articles/hva-er-publikumsutvikling>
<https://www.bt.no/kultur/i/GGVRXQ/bt-serie-fikk-pris> (historier om fattigdom)
<https://mennihelse.no/>